

Міністерство освіти України

Житомирський державний педагогічний інститут ім. І.Я.Франка

В.Л.Виговський

**ФРАЗЕОЛОГІЗАЦІЯ
СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ
ЯК ДЖЕРЕЛО ОМОФРАЗІЇ**

(на матеріалі англомовної військової лексики)

Житомир

Поліграфічний центр Житомирського педінституту

1998

Міністерство освіти України

Житомирський державний педагогічний інститут ім. І.Я.Франка

В.Л.Виговський

ФРАЗЕОЛОГІЗАЦІЯ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ ЯК ДЖЕРЕЛО ОМОФРАЗІЇ

(на матеріалі англомовної військової лексики)

Житомир
1998

ББК 81.432.1-4

В 41

Друкується за ухвалою вченої ради Житомирського державного педагогічного інституту ім. І.Я.Франка від 23 листопада 1998р. (протокол № 4)

Рецензенти: доктор філологічних наук, професор А.Швачко
доктор філологічних наук, професор Л.Ф.Омельченко

Редактор: доктор філологічних наук, професор Д.І.Квеселевич

Виговський В.Л.

В 41 Фразеологізація словосполучень як джерело омофразії (на матеріалі англомовної військової лексики). – Житомир: Поліграфічний центр Житомирського педінституту, 1998. – 44с.,іл.

ISBN 966-95529-1-5

У монографії досліджуються омофрази, які виникли в результаті фразеологізації словосполучень в англомовній військовій лексиці.

Для філологів, студентів факультетів іноземних мов університетів та вищих педагогічних навчальних закладів.

Надруковано з оригінал-макета автора.

Підписано до друку 18.11.98. Формат 60х90/16. Ум.друк.арк.3.25. Обл.вид.арк.3.0.

Гарнітура тип Times New Roman. Зам.141. Наклад 300.

Поліграфічний центр Житомирського педінституту, вул. Велика Бердичівська, 40

ISBN 966-95529-1-5

ВСТУП

Рівнойменність мовних одиниць, пов'язана з явищем їх асиметричного дуалізму, має цілий ряд різноманітних проявів, причому далеко не всі з них належним чином класифіковані і достатньо глибоко вивчені. Якщо полісемія та омонімія номінативних одиниць вже давно складають предмет різнобічного дослідження у багатьох лінгвістичних працях, то, наприклад, такі явища, як ізонімія, метасемія, вперше звернули на себе увагу мовознавців тільки у 70-х-80-х роках ХХ сторіччя.

Досі немає єдиної думки щодо відповіді на питання, чи являють собою конверсія і дифузія різновиди омонімії; досі в системі рівнойменності мовних одиниць недостатньо вивчені можливості різного семантичного і прагматичного тлумачення словосполучень і речень. На сьогоднішній день ми можемо лише з певністю констатувати, що рівнойменність має прояви як на одному, так і на різних мовних рівнях (наприклад, рівнойменність номінативних і комунікативних одиниць), в межах того ж самого або різних класів одиниць мови.

Одним з різновидів рівнойменності є омофразія – збіжність матеріальної форми словосполучень, що належать до різних класів (змінних словосполучень, фразеологізмів, складених термінів), при розбіжності їх семантичної структури.

Омофразія досі залишається “білою плямою” в царині семантики. Дисертація В.Л.Белова [21] була присвячена в основному диференціації понять “омофразія” і “омонімія” і не висвітлювала специфіку омофраз як складової частини лексичної системи сучасної англійської мови.

Дане дослідження на матеріалі англомовної військової лексики присвячено фразеологізації словосполучень як джерелу омофразії. Робота має безпосередній зв'язок з науковою тематикою кафедри англійської філології Житомирського державного педагогічного інституту ім. І.Я.Франка, спрямованою на вивчення функціональної семантики одиниць різних мовних рівнів.

РОЗДІЛ 1. ОМОФРАЗІЯ В СИСТЕМІ РІВНОЙМЕННОСТІ МОВНИХ ОДИНИЦЬ

1.1. Рівнойменність мовних одиниць та її різновиди

Характерною рисою сучасної лінгвістики є постійно зростаюча кількість праць, присвячених проблемам взаємозв'язку номінації та комунікації, співвідношенню матеріального і ідеального в номінативних і комунікативних одиницях, поглибленому вивченню лексичних значень в парадигматиці і синтагматиці.

Основна одиниця номінації, слово, може розглядатися як знак, у широкому філософському розумінні, є матеріальною річчю, що сприймається почуттями, виступає в процесі пізнання і спілкування представником (замісником) іншої речі та використовується для зберігання, перетворення і передачі інформації про неї [1,9]. Таким чином, слово-знак виступає як двостороння сутність, як єдність змісту і матеріальної форми його вираження.

Знакова структура слова традиційно пояснюється за допомогою схеми, що має назву "семантичний трикутник Огдена-Річардса", і в якій, по-перше, фонетичне слово виступає знаком смислу (сигніфікату), і, по-друге, разом зі своїм смислом (сигніфікатом) виступає знаком предмета (денотата або референта) [2,11]:

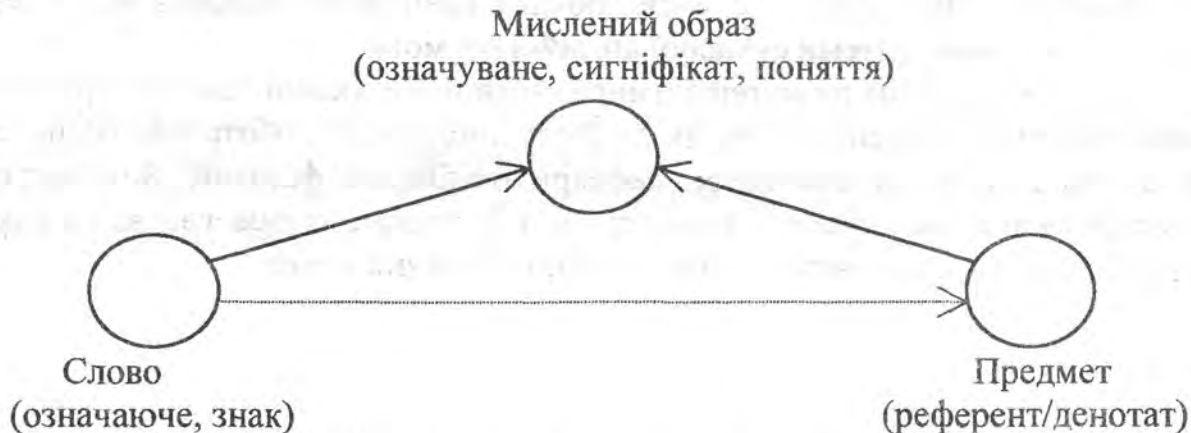

Рис. 1.1. Семантичний трикутник Огдена-Річардса

Взаємозв'язок між знаком (означаючим) і сигніфікатом (означуваним) далеко не завжди буває симетричним, тобто далеко не завжди одне означаюче відповідає одному означуваному і навпаки.

Асиметричні структури у співвідношеннях означаючих з означуваними спостерігаються у будь-якій мові. Ф. де Соссюр відзначав можливість існування різноманітних відношень між звуковим матеріалом та ідеями [3,142–143]. Продовжуючи дослідження Ф. де Соссюра, С.О.Карцевський виступив з концепцією асиметричного дуалізму мовного знака: один і той самий знак може мати декілька функцій, одне й те саме значення може виражатися різними знаками

[4,85]. За рахунок виникнення нових значень у існуючих знаків, тобто асиметричного дуалізму, лексична система одержує можливість розвиватися [5,54–70].

Наведений вище трикутник Огдена-Ричардса відображує симетричний зв'язок між знаком і сигніфікатом і тому є правомірним лише для схематичного пояснення моносемії. Щодо основних проявів асиметричного дуалізму мовного знаку, то їх можна схематично відобразити наступним чином:

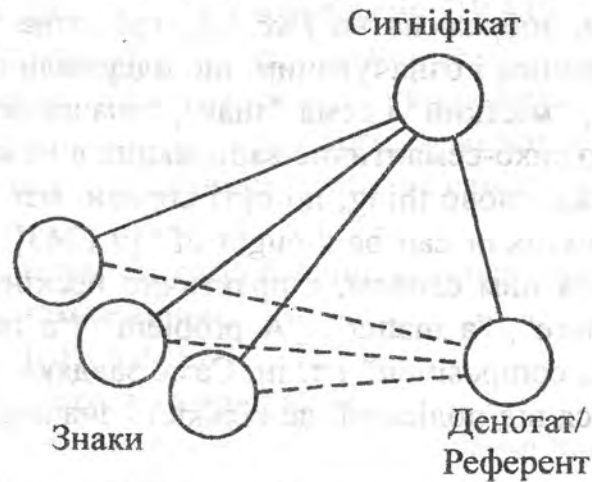

Рис.1.2. Одному означуваному відповідає група означаючих (синонімія)

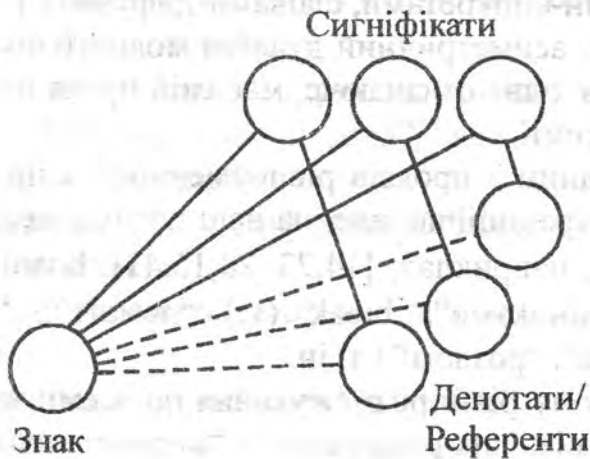

Рис.1.3. Групі означуваних відповідає одне означаюче (рівнойменність)

На терміні **рівнойменність** слід зупинитись докладніше.

Прояв асиметричного дуалізму лексичного знака, який зображено на Рис.1.2., звичайно зводиться лінгвістами лише до омонімії (див., наприклад, [6,77]):

mole I (n.) “родимка” :: mole II “кріт” :: mole III “мол”, “дамба” :: mole VI “моль” (грам-молекула);

light I (a.) “світлий” :: light II “легкий”;

hawk I (v.) “полювати з соколом” :: hawk II “торгувати вроздріб” :: hawk III “відкашлюватись” і т. ін.

Але ж цю саму схему можна застосувати також і до відношень, властивих полісемії, наприклад:

hook 1 “гак”, “гачок” :: hook 2 “багор” :: hook 3 “серп” :: hook 4 “крутий вигин” :: hook 5 “пастка” і т. ін.

Як бачимо, і в цьому випадку означувані 1, 2, 3, 4, 5 являють собою різні сигніфікати, які співвідносяться з різними денотатами оточуючої дійсності. Тотожність лексико-семантичних варіантів (ЛСВ) лексеми hook є виключно етимологічною і на синхронному рівні значення практично не має.

Крім того, схема, зображена на *Рис.1.2.*, придатна також для вираження відношень між означаючим і означуваним, що одержали назву **платеосемії** (від гр. платус “широкий”, “місткий” і сема “знак”, “значення” [7;8,49]. Під платеосемією розуміється лексико-семантичне варіювання в межах одного стрижневого значення. Наприклад, слово *thing*, по суті справи, має лише одне стрижневе значення “that which exists or can be thought of” [9,1343]. Проте кількість референтів, що означаються цим словом, є практично нескінченною: “an inanimate object”, “a living creature”, “a matter”, “A problem”, “a fact”, “a possession”, “a piece of writing, music, composition” і т. ін. Саме завдяки цій ознаці платеосемія докорінно відрізняється від полісемії, де кількість значень є чітко визначеною і обмеженою.

Слова, для семантичної структури яких є характерною невизначено широка дифузність сигніфікату, іноді називаються словами-дейктиками, словами-“губками”, словами-синкретами, словами-дифузами [10,453;11,188;12;13].

Таким чином, асиметричний дуалізм мовного знака, при якому групі означуваних відповідає одне означаюче, має свій прояв не тільки в омонімії, але й у полісемії і платеосемії.

Крім того, одним з проявів рівноійменності слід визнати відношення опозем конверсії, які традиційно, але, на наш погляд, неправомірно, зараховуються до омонімів (див., наприклад, [14,23–28;15,41]: *board* (n.) “дошка” :: *board* (v.) “загороджувати дошками”; *break* (v.) “ламати”, “переривати” :: *break* (n.) “розрив”, “перерва”, “розлом” і т. ін.

На синхронному рівні розмежування полісемії та омонімії як правило зводиться до різниці між “спорідненими” і “неспорідненими” значеннями [16,113]. Проте в нашому розумінні основною диференційною ознакою омонімів є походження від різних етимонів, яке не є притаманним конверсії.

Слід відзначити, що рівноійменність властива не тільки однослівним одиницям, - вона має інтенсивний прояв також у складених знаках номінації - словосполученнях і реченнях.

Відомо, що при розгляді понять омонімії і полісемії об’єктом дослідження звичайно було слово як знак номінації. Так, Д. Н. Шмельов, досліджуючи проблему розмежування понять багатозначності та омонімії, зовсім не торкається омонімії складених знаків номінації, словосполучень, обмежуючись лише словами-омонімами [17,68–91].

Першу спробу визначення специфіки відношень між сполученнями типу *to look through one’s fingers* (змінне словосполучення) та *to look through one’s fingers* (фразеологізм) здійснив О. В. Кунін, вказуючи на неправомірність засто-

сування до них термінів омонімія та багатозначність. Запропонувавши для них новий термін - **поліфразосемія** (тобто наявність пов'язаних між собою значень у змінному словосполученні і в співпадаючій з ним по формі фразеологічній одиниці), О. В. Кунін однак вважає омонімами формально співпадаючі, але семантично не споріднені змінні словосполучення і фразеологізми [18]. Для ідентифікації таких пар Д. І. Квеселевич запропонував термін **омофрази**, а для семантичних відносин між ними - термін **омофразія** [19, 185–191].

Д. І. Квеселевич слушно вважає, що “рівнойменність мовних одиниць може проявлятися як на одному рівні (однорівнева рівнойменність), так і на різних рівнях (міжрівнева рівнойменність). Крім того, в межах одного рівня рівнойменність може проявлятися а) в одиницях того ж самого класу і б) в одиницях різних класів” [20, 6].

В запропонованій системній класифікації всі види рівнойменності мовних одиниць розподіляються таким чином:

I. ОДНОРІВНЕВА РІВНОЙМЕННІСТЬ

1) в межах одиниць того ж самого класу

а) рівнойменність слів, що належать до тієї ж самої частини мови (до того ж самого лексико-граматичного класу слів)

Омонімія: ball I (n.) “куля” :: ball II (n.) “бал”.

Полісемія: bright 1 (a.) “яскравий” :: bright 2 (a.) “світлий” :: bright 3 (a.) “здібний”, “тямущий” :: bright 4 (a.) “веселий”.

Платеосемія: thing (n.) а) “предмет”, “річ” :: б) “твір мистецтва” :: в) “інструмент”, “прилад” :: г) “випадок” :: д) “страва”, “напій” і так далі.

б) рівнойменність змінних словосполучень:

flying planes 1 “політ на літаках” :: flying planes 2 “літаки, що летять”.

2) між одиницями різних класів

а) рівнойменність слів, що належать до різних частин мови (до різних лексико-граматичних класів слів)

Омонімія: well (n.) I “криниця” :: well (adv) II “добре”.

Конверсія: water (n.) “вода” :: water (v.) “полювати”.

б) рівнойменність словосполучень, що належать до різних класів (змінних, фразеологічних, термінологічних)

Омофразія: green eye (змінне словосполучення) :: green eye (фразеологізм) “ревності” :: green eye (складений термін) “вічко індикатора”.

в) рівнойменність речень, одне з яких складається із слів в їх буквальному значенні, а друге являє собою фразеологічну одиницю:

That's a horse of another colour I “Це кінь іншої масті” :: That's a horse of another colour II “Це зовсім інша справа”, “Тоді це інша річ”.

II. МІЖРІВНЕВА РІВНОЙМЕННІСТЬ

1) Рівнойменність змінних словосполучень і складних слів, що виникла в результаті інтеграції словосполучення: also ran “також біг” :: also-ran (n.) “невдаха”.

2) Рівнозначність речень і складних слів: Do it yourself “Зроби це сам” :: do-it-yourself (a.) “саморобний”.

III. РІВНОЗНАЧНІСТЬ СЛІВ І СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ (НОМІНАТИВНИХ ОДИНИЦЬ) І КОМУНІКАТИВІВ

1) Слово як одиниця номінації :: слово-комунікатив: rabbit I “кролик” :: Rabbit! II. прост. “Дзуськи!”

2) Словосполучення як одиниця номінації :: словосполучення-комунікатив: my hat I “мій капелюх” :: My hat! II “Оце так!”, “От так маєш!”

Дана класифікація, на наш погляд, досить наочно свідчить про те, що обсяги понять **омонімія** і **рівнозначність** не збігаються: омонімія являє собою лише один з проявів рівнозначності.

1.2. Омофразія в сучасній англійській мові

1.2.1. Лінгвістичний статус омофразії.

Розглянемо приклад опозем рівнозначності.

hot rod (змінне словосполучення) “гарячий шомпол” :: hot rod (фразеологічна одиниця) “таратайка”, “жерстянка” (про стару автомашину) :: hot rod (складений термін) “паливний стержень”.

У наведеному прикладі вихідне змінне словосполучення вступає з фразеологізмом і складеним терміном, що походять від нього, у відношення **омофразії**, тобто формальної збіжності словосполучень різних класів. Як вже зазначалося вище, самі опоземи позначаються в цьому випадку терміном **омофрази**.

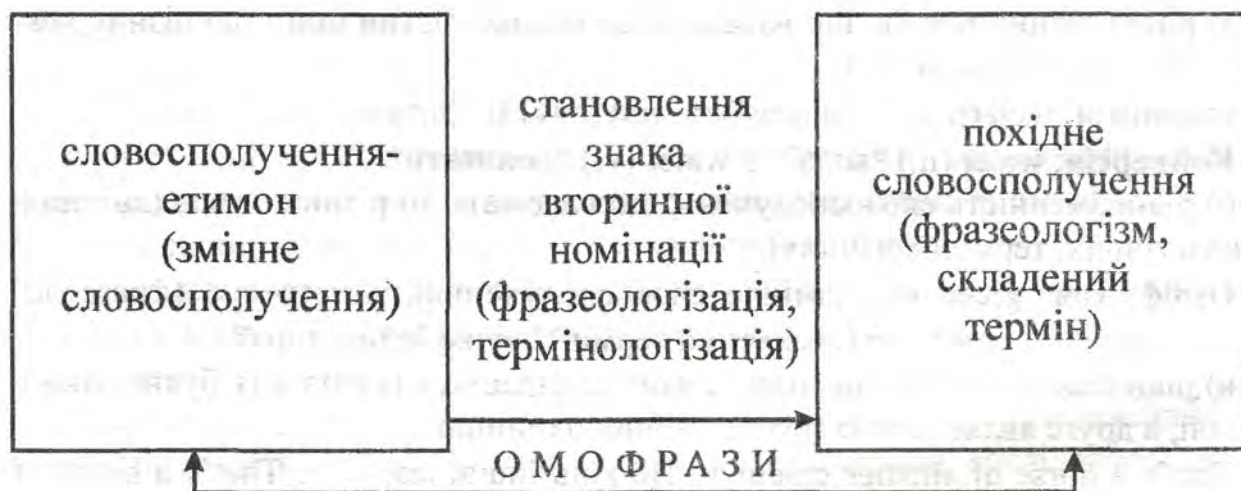

Рис. 1.4. Становлення омофразії та взаємозв'язок омофраз

Вихідними словосполученнями є, як правило, змінні словосполучення (знаки первинної номінації), на основі яких розвиваються фразеологізми і складені терміни (знаки вторинної номінації). Фразеологізація і термінологізація

змінного словосполучення неодмінно містять як проміжний етап побудову лінгвістичного образу, "який являє собою суміщене бачення двох картин" [21,13-14].

Актуалізація первинного (буквального), фразеологічного значення омофраз здійснюється у контексті, що містить інформацію, яка знімає багатозначність: а) лексичний вказівний мінімум, що належить до тієї ж самої тематичної групи, що і значення даної омофрази; б) синтаксичний вказівний мінімум - синтаксична функція або синтаксичний зв'язок з одним із членів речення, або як фразеологічну одиницю чи складений термін; в) зміст текстової ситуації.

Рис. 1.5. Структура омофразії (за В.Л.Беловим [21,11])

Вузли трикутника являють собою словосполучення того чи іншого класу, а ребро - омофразну протиставленість між ними. Схема вказує на можливість існування форм, які можуть виступати як план вираження відразу трьох омофразно протиставлених значень

На наш погляд, цю схему слід визнати дещо спрощеною. Співвідношення складених номінативних одиниць в межах омофразного гнізда можуть ускладнюватися тим, що, по-перше, окремі його опоземи мають омоніми в межах одного й того ж самого класу (наприклад класу складених термінів), по-друге тим, що деякі з них являють собою полісемантичні або платеосемантичні одиниці.

Наведемо декілька прикладів структур омофразних гнізд, використовуючи такі умовні позначення: ЗС - змінні словосполучення; ФС - фразеологічні словосполучення (в широкому значенні, тобто без протиставлення фразеологічним єдностям і зрощенням); ТС - термінологічні словосполучення (складені терміни); I, II - омоніми в межах одного класу словосполучень; 1,2 - ЛСВ полісемії; а, б - семантичні варіанти полісемії.

1. DOG'S TOOTH
dog's tooth (3C) собачий зуб
::
dog's tooth (TC)

- I. *стомат.* ікло = canine tooth
II. *арх.* орнаментальна кладка з невеликими виступами
III. *бот.* 1) свиный пальчатый
2) собачий зуб

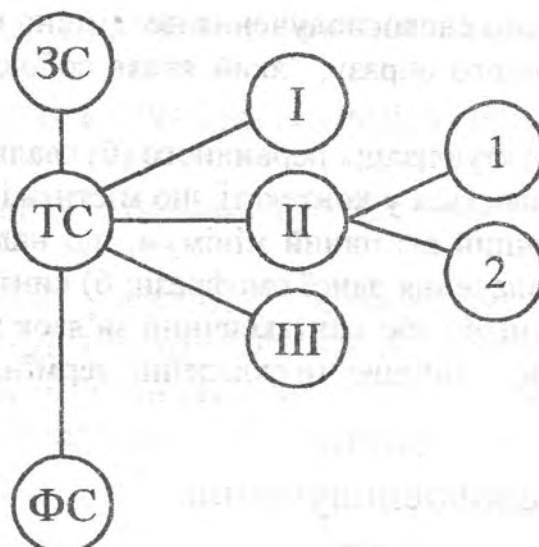

Рис. 1.6. Омофразне гніздо
dog's tooth

2. DEAD DOG
dead dog (3C) мертвий собака
::
dead dog (FC) 1) нікудишня людина
2) непотрібна річ

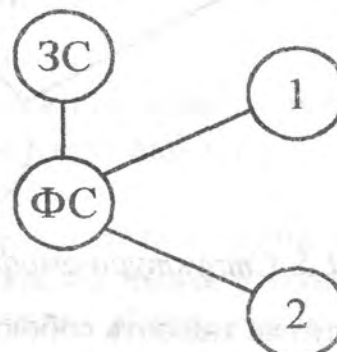

Рис. 1.7. Омофразне гніздо
dead dog

3. RED INK
red ink (3C) червоне чорнило
::
red ink (TC)
фінанс. 1) заборгованість фірми
2) збитковість операцій
::
red ink (FC) низькоякісне червоне вино
пор. "чорнило"

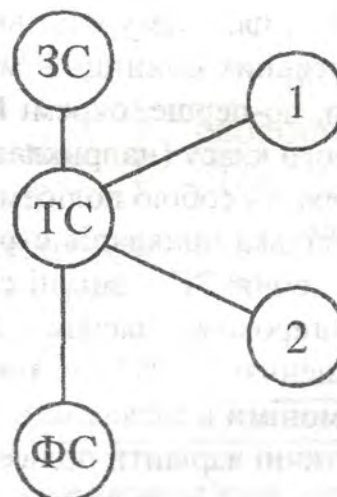

Рис. 1.8. Омофразне гніздо
red ink

4. BLUE BOTTLE

blue bottle (ЗС) синя пляшка

::

blue bottle (ТС)

I. бот. волошка синя

II. ент. 1) муха падальна синя
2) вітрильник

III. зоол. фізалія, "португальський військовий кораблик"

::

blue bottle (ФС) поліцейський, "синій мундир"

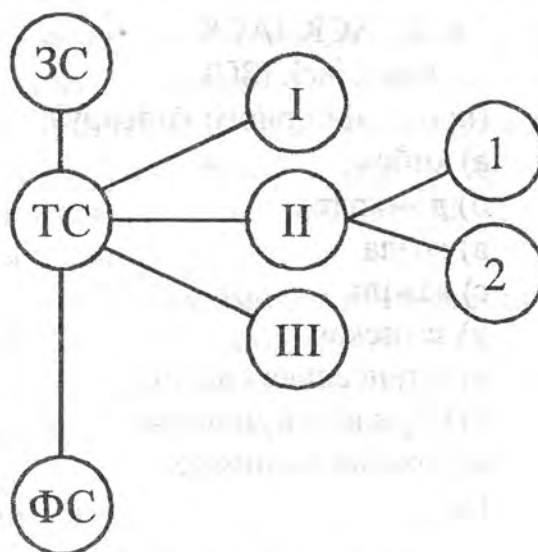

Рис.1.9. Омофразне гніздо
blue bottle

Досить широкого розповсюдження набули омофразні гнізда, ускладнені платеосемією окремих омофраз:

5. OLD MAN

old man (ЗС) старий чоловік, старий

::

old man (ТС)

I. бот. полин-боже дерево
(*Artemisia abrotanum*)

II. зоол великий сірий кенгуру
(*Mascopus major*)

III. гірн. а) вироблений обшир
б) старі роботи
в) завалений обшир

::

old man (ФС)

1) а) "старий" (чоловік або батько, голова сім'ї)

б) "старий" (командир військової частини, капітан корабля тощо)

в) хазяїн, начальник

2) старий (в звертанні), другака

3) гріховність людської натури, "ветхий Адам"

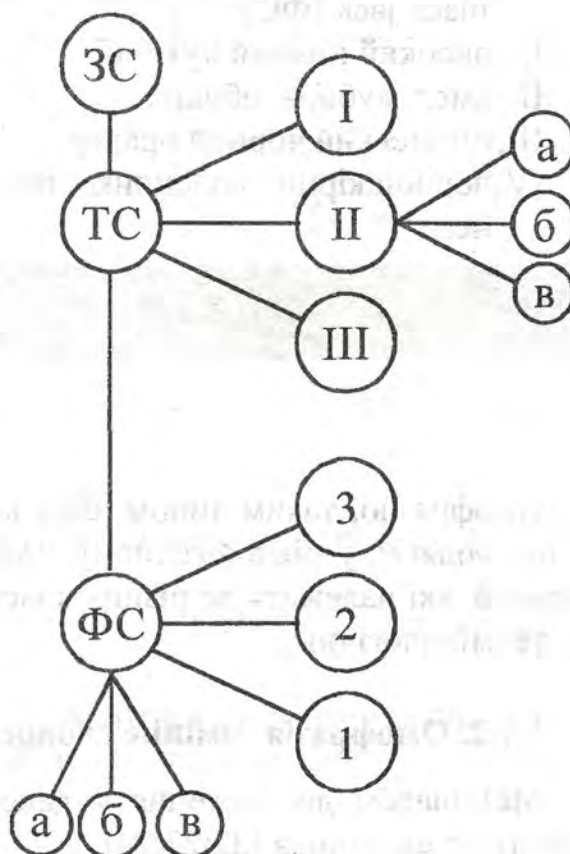

Рис.1.10. Омофразне гніздо
old man

6. BLACK JACK

black jack (ЗС)

(про речі чорного кольору)

- а) кийок
- б) домкрат
- в) козла
- г) важіль
- д) затискач
- е) штепсельне гніздо
- є) бурильний молоток
- ж) ковпак на димарі
- і т. д.

::

black jack (ТС)

I. *бот.* дуб мерилендський (*Quercus marilandica*)II. *іхт.* каранкс (*Caranx*)III. *гірн.* сфалерит, цинкова обманка

::

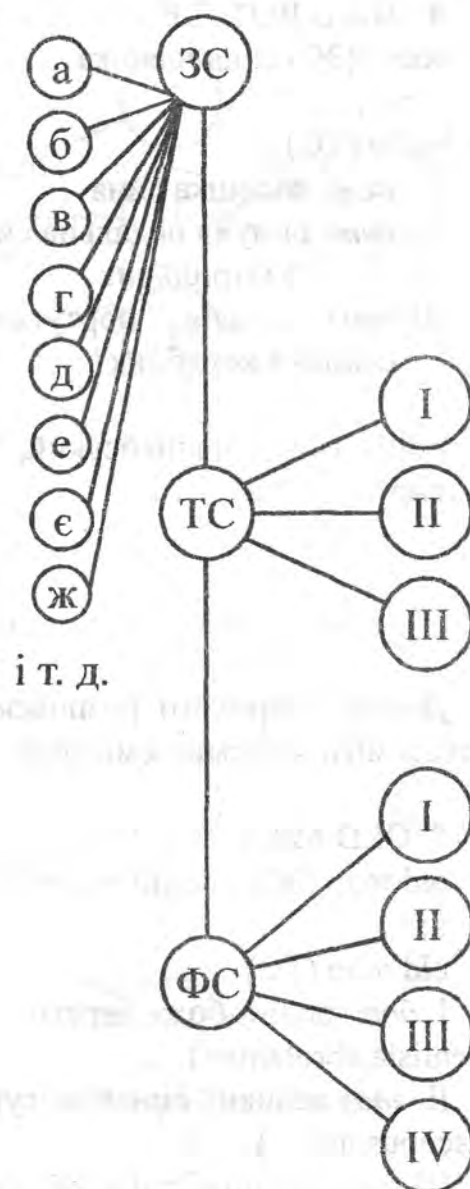
black jack (ФС)

I. високий пивний кухоль

II. амер. дубина, обушок

III. піратський чорний прапор

IV. чорношкірий поденник, поденник-негр

Рис. 1.11. Омофразне гніздо *black jack*

Омофразію, таким чином, слід визначити як прояв асиметричного дуалізму, що полягає у рівнозначному позначенні сигніфікатів складеними знаками номінації, які належать до різних класів словосполучень - змінних, фразеологічних, термінологічних.

1.2.2. Омофразія “змінне словосполучення :: фразеологізм”.

Матеріалом дослідження у даному розділі слугували фразеологізми, що увійшли до словників [22;23;24].

Всього в “Доповненні” міститься, за нашими підрахунками, 420 фразеологічних одиниць, головним чином - неологізмів 50-х–70-х років. Результати аналізу цих одиниць свідчать про те, що 286 з них (тобто 68%) не вступають у відношення омофразії зі змінними словосполученнями, тому що сума значень їх

компонентів не може сприйматися буквально через неможливість виникнення подібних ситуацій в реальній дійсності: to steal smb.'s thunder - **“вкрасти у когось грім”* - перехопити пріоритет, ініціативу; to have a wolf in one's stomach - **“мати вовка у шлунку”* - дуже зголодніти; to cut smb. down to size - **“обтяти когось до потрібного розміру”* - поставити когось на місце; books with legs - **“книги з ногами”* - книги, що не залежуються у крамницях, і т. ін.

134 фразеологічні одиниці вступають у відношення омофразії із змінними словосполученнями (32%). Такі фразеологізми можуть співвідноситись з різними частинами мови - іменником (субстантивні), прикметником (ад'єктивні), дієсловом (вербальні або дієслівні), дієприслівником (адвербіальні), вигуком (вигукові).

Крім того, серед фразеологічних одиниць зустрічаються такі, що вступають у відношення омофразії з неідіоматичними звичайними реченнями, наприклад, Then the band played - *“потім загравав оркестр”* :: *“і тоді все скінчилося”* (фразеологізм).

Серед омофраз *“змінне словосполучення :: фразеологізм”* явно переважають дієслівні одиниці, що видно з наведених нижче даних:

Класи фразеологізмів в омофразах ЗС :: ФС	Кількість	%
Субстантивні	30	22,0
Ад'єктивні	7	5,5
Вербальні (дієслівні)	82	61,0
Адвербіальні	13	10,0
Вигукові	2	1,5
		100%

Серед дієслівних ФС розрізняються одиниці, що утворилися від ЗС-прототипів

а) шляхом метафоричного переосмислення:

to have been in the war (ЗС) - побувати на війні :: to have been in the war (ФС) - пройти воду, вогонь і мідні труби;

to ring a bell (ЗС) - дзвонити у дзвін :: to ring a bell (ФС) - нагадувати, наводити на думку, здаватися знайомими;

to find oneself in the wrong boat (ЗС) - опинитися не в тому човні :: to find oneself in the wrong boat (ФС) - уклепатися, ускочити в клопіт; опинитися в скрутному становищі;

to paper over the cracks (ЗС) - заклеювати тріщини шпалерами :: to paper over the cracks (ФС) замазувати протиріччя, розбіжності, помилки; створювати видимість благополуччя;

to shoot oneself in the foot (ФС) нашкодити собі самому і т. ін.

б) шляхом метонімічного переосмислення:

to save one's bacon (ЗС) - зберегти, заощадити свій бекон :: to save one's bacon (ФС) - забиратися, поки живий і цілий, спасати власну шкуру;

to jump over the wall (ФС) - розстригтися (про ченця, священника).

Через те що ФС, які виступають як омофрази по відношенню до ЗС-прототипів, являють собою одиниці вторинної номінації, вони можуть представляти приклади чи то розширення, чи то звуження значень прототипів, деградації (degradation) або облагороджування (elevation) такого значення.

Так, наведене вище ФС to save one's bacon набуло нового значення "не залишитися в наклді", "домогтися своєї мети"; ФС to feel the draught зараз означає не тільки "знаходитись у несприятливих умовах", "нести збитки", але й "відчувати деяку неприязнь, холодок по відношенню до себе".

Напроти, ФС to make noises у порівнянні з відповідною омофразою ЗС звузило своє значення: "виражати почуття, емоції", а не "шуміти" взагалі.

Численні ФС деградували в своєму значенні у порівнянні з значенням ЗС-прототипу, наприклад:

not to have all one's buttons - клепок не вистачає;

to take to the cleaners - обібрати, обчистити когось;

to lay smb. out in lavender - угробити, уколошкати когось.

Прикладами облагороджування значення можуть слугувати ФС:

to be out of the same stable - належати до того самого кола (особливо - привілейованого);

to have a thing for smb. - мати уподобання, симпатію до когось, кохати когось;

to come from the cold - відчувати себе вдома, серед своїх близьких, рідних.

Окрему групу складають ФС-евфемізми:

to spend a penny - скористатися туалетом;

to suffer a fate worse than death - зазнати згвалтування та багато інших.

В жаргонних фразеологічних одиницях, що вступають у відношення омофразії із ЗС, умотивованість вторинної номінації є більш завуальованою, а іноді й зовсім не простежується:

to cut a rug - танцювати, витанцьовувати;

to have a monkey on one's back - бути наркоманом;

to get bananas - з'їхати з глузду, згубити тяму.

Аналогічні процеси утворення вторинної номінації спостерігаються також в омофразних парах з субстантивними, ад'єктивними та адвербіальними ФС:

а) Розширення значення:

a tip from the stable (ФС субст.) - конфіденційна інформація з найнадійніших джерел (спочатку: відомості про найбільш вірогідного переможця на скачках);

a ball of wax (ФС субст.) жарг. - усе на світі, усе можливе.

б) Звуження значення:

one of those things (ФС субст.) - неминуча неприємність;

the happy event (ФС субст.) - народження дитини;

at the water's edge (ФС адв.) - на кордонах США (амер.).

в) Деградація значення:

out to lunch (ФС ад'єкт.) - чудна людина, з дуриною;

Keith's mum (ФС субст.) - жінка похилого віку з обивательськими міщанськими судженнями;

born yesterday (ФС ад'єкт.) - наївний, непристосований до життя.

г) Облагородження значення:

in the groove (ФС адв.) - в повному порядку, чудово, прекрасно, на висоті вимог;

meat and potatoes (ФС ад'єкт.) - найважливіший, центральний, найбільш суттєвий.

Серед субстантивних омофраз розрізняються дві основні моделі - $A + N$, в якій іменник виконує функцію ядра, а прикметник - препозитивного атрибута, і $N_1 + N_2$, в якій компоненти мають рівний синтаксичний статус:

dead man 3С - суп і риба :: soup and fish (ФС) - фрак, смокінг, вечірній костюм.

Всі субстантивні омофрази 3С :: ФС доцільно розділити на дві основні тематичні групи: назви осіб (Persons) і назви речей (Things).

Омофрази 3С :: ФС (Persons).

Дана група омофраз розподіляється на слідуючі підгрупи:

а) тип людини за характером, натурою;

б) професія; рід занять;

в) соціальний стан.

Фразеологізми з омофразних пар підгрупи а) означають як позитивні, так і негативні риси характеру.

Оцінка зі знаком "+":

an eager beaver - завзятий працівник трудяга; a straight arrow - відверта, чесна людина; clear grit - молодчина.

Оцінка зі знаком "-":

a rotten egg - мерзенна, паскудна особа; a wet blanket - зануда; a beggar on horseback - вискочка; a hard case - злочинний тип.

Прикладами фразеологізмів з омофразних підгруп б) можуть слугувати: the boys in blue - 1) моряки; 2) поліцейські; a blind man - поштовий працівник, що розбирає листи з неповною або нечіткою адресою; a white collar - службовець та ін.

Фразеологізми з омофразних пар підгрупи в) можуть означати:

- належність до партій та інших політичних чи релігійних організацій: fresh blood - нові члени партії; red (scarlet) hat - кардинал; a barn burner - радикал, прихильник крайніх заходів;

- соціальний стан (як правило, назви мають емотивно-оцінну конотацію): a big boy (pot, bug, gun, noise, shot, wig) - важна особа, велике цабе; a new broom - нове начальство; the big brother - опікун і оборонець та ін.

- положення в суспільстві на побутовому чи сімейному рівні: *the answer to a maiden's prayer* - заavidний наречений, вродливий холостяк, красень; *May and December* - молода жінка і старий чоловік; *the new arrival* - новонароджений та ін.

Омофрази ЗС :: ФС (Things).

В цій групі омофраз, переважно моделей $A + N$, N_1 of N_2 та N_1 and N_2 , розрізняються дві підгрупи фразеологізмів:

а) назви конкретних предметів:

silent butler - совок для збирання кріхт зі столу, попелу тощо; *one-armed bandit* - "однорукий бандит", автомат для азартної гри; *yellow rag* - бульварна газета; *bed and board* - квартира і стіл (пансіон з харчуванням); *the narrow bed* - домовина; *small potatoes* - дрібниці та ін.

б) назви природних явищ та абстрактивних понять:

white caps - баранці (на хвилях); *the blue blanket* - синява небес; *the great enemy* - смерть; *a clean sheet* - бездоганна, незаплямована репутація; *dirty pool* - шахрайство; *a hot potato* - неприємне питання; *a piece of cake* - дуже проста і легка справа та ін.

Багато фразеологізмів з омофразних пар ЗС :: ФС з семантикою *Persons/Things* мають зооморфні компоненти (найчастіше - *cat*, *dog*, *bird*):

wild cat - ненадійна справа, сумнівне починання; *a fat cat* - багатий, "грошовий мішок"; *a gay cat* - гульвіса, гультай; *an old cat* - сварлива стара;

a lame dog - невдаха, *a dirty dog* - падлюка, негідник; *a dead dog* - непотрібна річ;

a dead bird - певна, надійна справа; *a rare bird* - диковина, *a down bird* - хитрун; *an old bird* - бувала людина, бувалець та ін.

З іншими зооморфними компонентами:

a boiled lobster - англійський солдат; *a cold fish* - бездушна, нечула людина; *an old fox* - хитрун; *a great lion* - славнозвісна людина; *a dark horse* - "темна конячка", маловідомий кандидат на виборах; *a blind pig* - бар з незаконною торгівлею алкогольними напоями та багато інших.

Широкого розповсюдження набули омофразні пари, в яких фразеологізми мають компоненти - власні імена:

John Doe - невідома особа; *Brother Jonathan* - уряд США; *little Mary* - шлунок; *Joe Miller* - старий, заяложений дотеп, анекдот; *nice Nellie* - святенник, охоронець моралі тощо.

Фразеологізми омофразних пар ЗС :: ФС співвідносяться зі словами лише генетично. Переосмислювання змінних словосполучень у фразеологізми - це не тільки процес десемантизації компонентів змінного словосполучення, але й утворення особливої одиниці мови з притаманними їй категоріальними ознаками фразеологізму: сталістю, переосмисленням значення, цільністю ідіоматичної номінації, експресивністю.

"Словосполучення і фразеологізм - не омоніми. Фразеологізм має лексичне значення, словосполучення в цілому лексичного значення не має" [25,9]. Саме

тому змінні словосполучення і фразеологізми, що походять від них, не підлягають співставленню за своїми категоріальними ознаками і повинні розглядатися як омофрази, тобто словосполучення, які належать до різних класів, ідентичні за формою і розбіжні щодо своїх значень.

1.2.3. Омофразія одиниць номінації та релятивів (комунікативів).

Спостереження за актуалізацією мовних одиниць наводить на думку про те, що традиційний їх поділ на номінативні (слова і словосполучення) і комунікативні (речення) потребує деякого перегляду і уточнення. У будь-якій мові спостерігається постійно зростаюча група слів і словосполучень, що виконують комунікативну функцію.

Уперше на подібні одиниці звернули увагу русисти. О. Б. Сиротиніна, наприклад, розрізняє особливий клас, що об'єднує слова-релятиви, "вживані в мовленні зі спільним значенням реакції на слова співбесідника або ситуацію" [26,78]. В.Ф.Киприянов запропонував для цього класу слів термін **комунікативи** (комунікати) [27;28].

Дослідники підкреслюють різноманітність походження російських релятивів. Деякі з них являють собою фразеологічні одиниці (держи карман шире!, открыл Америку!, как бы не так!, чёрта с два!, подумай только!). Інші вступають у відношення рівноменності зі словами-номінативними одиницями, що належать до різних частин мови: іменників (дудки!, комедия!, цирк!, кино!, ерунда!, муть!, порядок!); прикметників (пустое!, старо!), займенників (ничего!); прислівників (ладно!, здорово!, слабо!, классно!); дієслів (давай!, идёт!, дошло!, замётано!, скажешь!); часток (ну!, вот!). Численні релятиви належать до вигуків, слів, які нічого не називають, а безпосередньо виражають емоції людини (ах!, ой!, увы!, бис!).

Така різноманітність форм викликає необхідність виявлення категоріальних ознак усіх цих слів і словосполучень, які б дозволили віднести їх до одного й того самого функціонального лексико-граматичного поля. Такими категоріальними ознаками релятивів слід визнати:

1) Специфічну синтаксичну функцію самостійно інтонаційно оформлених фраз, що не підлягають членуванню, "некодифікованих висловлювань" [29,88-89].

2) Спільне значення реакції на попередню репліку або ситуацію мовленнєвого акту [30,92-93].

В сучасній англійській мові функціональний клас релятивів (комунікативів) є численним і різноманітним. Серед них слід розрізняти релятиви-слова, релятиви-словосполучення і релятиви-речення. Необхідно мати на увазі, що, поперше, функціональне поле релятивів складається з двох зон - неідіоматичної та ідіоматичної [31,7], по-друге, що не всі релятиви вступають у відношення рівноменності з номінативними одиницями, наприклад: alas! - на жаль!, та ба!; avant! - цур мене; attaboy! - молодець!; buffo! - сміхота!; bally-ho! - ату (бери,

кусь) його!; blankety-blank! (евф.) хай йому трясця!; blimey! (прост.) 1. чорт його бери! 2. бач!, чи ти ба!; phooey! - тьху!, гидота!; hubba-hubba!, keeno!, zool!, zowie! (прост.) (яка) краса!, чудово!, клас! та ін.

У даній роботі нас цікавлять лише ті релятиви, що вступають у відношення рівноменності з іншими надслівними мовними одиницями, відрізняючись від них не тільки за функцією, але й за семантичною структурою.

а) Омофрази ЗС :: РС (словосполучення-релятив).

До цієї групи відносяться, перш за все, просторічні релятиви, які виражають подив, здивування в значенні “от тобі й маєш!”, “оце так!”, “на тобі!” і т. ін. : my aunt!, my eye!, my hat!, my wig(s)!, great guns!

Релятив hot dog! (амер. прост.) в цьому ж значенні знаходиться у відношеннях омофразії з фразеологізмом hot dog (амер.) 1. гаряча сосиска. 2. булочка з гарячою сосискою.

Численні релятиви виражають різноманітні позитивні і негативні оцінки ситуації або репліки співбесідника:

a fine idea! (прост.) ще чого!, дуже мені це потрібно! (ірон.); a pretty pair of shoes! - гарненька історія!; bull's eye! - от-от, ось-ось, саме так! (підтвердження висловлення співбесідника); comic opera! - комедія!, сміхота!, цирк!

Деякі релятиви-словосполучення являють собою різні команди, сигнали і т. ін., наприклад, all clear! (військ.) добро!, гаразд! (сигнал до початку дії).

Цікавою є структура релятива (...) my foot! (прост.) з компонентом, що обирається ситуативно. За своїм значенням він відповідає українському релятиву **теж мені (...)**!, в якому компонент є також змінним і залежить від конкретної даної ситуації: Theoretician my foot! - Теж мені теоретик!

б) Омофрази “речення :: речення-релятив”.

Як вже відзначалося вище, одною з категоріальних ознак релятивів є їх нечленованість. Досить поширеною є думка про те, що релятиви не діляться на тему і рему згідно актуальному членуванню звичайних речень. На нашу думку, слід дещо уточнити це положення.

Відомо, що кожне функціональне лексично-граматичне поле містить ядро і периферійні зони. Ядро складають ті з конституентів поля, які мають всі чітко виражені категоріальні ознаки даного класу. З цього випливає, що численні релятиви-речення, які не підлягають актуальному членуванню на тему і рему, повинні увійти до ядра поля.

До них слід віднести релятиви, що виражають:

- оцінку репліки співбесідника або ситуації:

Every barber knows that! (ірон.) Відкрив Америку! (а не *“кожен голяр це знає”, де в наявності актуальне членування на тему і рему); Queen Ann is dead! (ірон.) (букв. “королева Анна померла” (в тому ж значенні); The ark rested on Mt. Ararat! (ірон.) (букв. “Ноїв ковчег пристав до гори Арарат” (в тому ж значенні); The Dutch have taken Holland! (ірон.) (букв. “голландці захопили Голландію!” (в тому ж значенні); The ball is in! (прост.) (букв. “м'яч у воротах!”) - порядок!, усе гаразд!; The cap fits! (букв. “шапка підходить (за розміром)”) - як в око вліпив!;

The penny drops! (прост.) (букв. "монета впала (у щілину автомата)") - ясно!, зрозуміло!; з еліпсом <that's (it's)> very like a whale! (букв. "дуже схоже на кита!") - розповідай мені казки!, бреші побільше!; That cat won't jump!, (That cock wouldn't fight!) (букв. "цей кіт стрибати не буде", "цей півень не буде битися") - цей номер не пройде, нічого з цього не буде!; That's the ticket! (букв. "ось це білет!") - чудово!, блискуче!, яка краса!; It takes the cake! (прост.) (букв. "це заслугує пирога (в якості призу)") - це вже остання межа, далі вже нікуди!

- заклики:

Here we come! (букв. "ми приходимо сюди", "ось вже й ми") - дайош! (прост.); We are the boys (men)! (букв. "ми - оці хлопці (чоловіки)") - знай наших!

Для всіх наведених вище прикладів є характерним високий ступінь ідіоматичності, який виключає можливість їх членування на тему і рему, тому що це б призвело до буквального сприйняття значення їх компонентів.

Однак, на наш погляд, існує досить велика група речень-релятивів, в яких актуальне членування на тему і рему все ж таки можливе завдяки більш низькому рівню ідіоматичності.

До таких речень ми відносимо:

1) речення-релятиви з темою, вираженою особовим займенником I:

I get it! - ясно!, зрозумів!; I like that! (ірон.) - гарненька справа!, от тобі й маєш!; I'll buy it! (прост.) - давай кажи!, викладай!; I'll give it to you! - я тобі (тебе)! (загроза); I'll see you somewhere first! (прост.) - не дочекаєшся!, ще чого!, дзуськи!

2) речення-релятиви з темою, вираженою стягненнями it's або that's:

It's a three-ring circus! - цирк!, сміхота!, комедія!; It's rotten! - кепські справи!; That's a nice thing! (ірон.) - от халепа!, оце так так!; That's the way! - спритно!

3) речення-релятиви з імпліцитною темою - особовим займенником you:

Beat it! (прост.) - іди геть!; Can it! (амер., прост.) - 1. досить, кінчай! 2. заткни пельку!; Come now! - облиш(те)!, годі!; Come out with it! - кажіть!, викладайте, що там у вас!; Cool it! (прост.) - спокійно!, тихіше!, збавте тон!; Cut it! - перестаньте!, покиньте!, годі вже!; Fire away! (прост.) шпарте!, кажіть все начистоту!; Fluff it (прост.) до біса!; Give your head a bump! (військ., прост.) - швидше!, мерщій!, ворушися!; Go fly a kite! (прост.) - відчепись від мене!, забирайся геть!; Go jump in the lake! (прост.) - іди собі!, відчепись!; Go lay a brick! (прост.) - забирайся геть!, іди собі!; Go to bath! (вульг.) Іди під три чорти!; Go to bed! (вульг.) заткни рота!; Go to grass! (прост.) геть звідси!; Go to Hanover! (прост.) іди до біса!; Hold it! - хвилинку!, зачекайте!; Hold the fort! (амер.) - тримайся!; Hold your horses! - тихіше на поворотах!; Hop it! (прост.) - винося звідси!; Keep off the grass! (прост.) - бережися!; Mind how you go! тихіше!, глядися!; Mind your eye! - стережися!, начувайся!; Search me! (прост.) - нічого не знаю!, уявлення не маю!; Shut up your shop! (грубо-прост.) заткни горлянку!; Strike me! (прост.) - от

так!, от тобі й маєш!; Wipe it off! (амер.) - облишмо жарти!, годі жартів! та деякі інші релятиви, що належать до табу.

Цілком природно, що наведені речення-релятиви увійдуть не до ядра, а до периферії даного функціонального лексико-граматичного поля, тому що в них неможливе актуальне членування на тему і рему висловлювання, що суперечить одній з категоріальних ознак релятивів.

До якого ж типу рівноійменності з іншими одиницями мови вступають речення-релятиви? Звичайні речення, як відомо, за своєю функцією в мовленнєвій діяльності являють собою комунікативні одиниці. Комунікативну функцію виконують також і релятиви. Отже, відношення між ними правомірно віднести до однорівневої рівноійменності (рівень речення) мовних одиниць, що належать до різних класів (звичайне речення :: речення-релятив):

I want to know I. - я хочу знати :: I want to know II. 1) невже?, та ну? 2) далі вже нікуди!

Come again! I. - приходьте знову! :: Come again! II. - га?, що?, як? (перепит).

Say it again! I. - скажи це знову, повтори! :: Say it again! II. - атож, саме так, повністю з вами згоден!

Who's milking this cow? I. - хто доїть корову? :: Who's milking this cow? II. - займайся своїми справами, не лізь не в своє діло.

Рівноійменність деяких речень ґрунтується на енантіосемії, що полягає у вживанні слів у протилежному значенні, а також на іронії, яка підкріплюється особливим інтонаційним контуром [32,49; 33,21–33]:

Any more bright suggestions? I. - ще якісь розумні пропозиції? :: Any more bright suggestions? II. - ач, чого захотів!, ще чого!, наставляй кишеню!

Anything else you'd like? I. - ви хотіли б ще чого-небудь? :: Anything else you'd like? II. - ще чого!, дзуськи!

D'you want jam on it? I. - ви хочете тост із джемом? :: D'you want jam on it? II. - чи не занадто жирно буде?

What else did you get for Christmas? I. - який ще подарунок ти одержав до Різдва? :: What else did you get for Christmas? II. - облиш хвастощі!

How you talk! I. - як (цікаво, захоплююче) ти говориш! :: How you talk! II. - бреши побільше!, розповідай мені свої байки (казки)!, так я тобі й повірив!

1.2.4. Омофразія “змінне словосполучення :: складений термін”.

Виникнення та характерні особливості омофразії “змінне словосполучення :: складений термін” розглядаються детально на матеріалі англійської військової лексики у другому розділі даного дослідження. Тим часом обмежимося лише описом основних шляхів утворення складених термінів шляхом фразеологізації змінних словосполучень на прикладі найбільш розповсюджених в будь-якій англійській терміносистемі моделей A + N, N + N, Participle + N, N of N.

Омофразні пари ЗС :: ТС утворюються:

1) завдяки омонімії ядер ЗС і ТС :

box I (n.) - коробка :: box II (n/) - евкаліпт → green box ЗС - зелена коробка :: green box ТС (бот.) - евкаліпт напівкорий дрібноплідний (*Eucalyptus hemiphloia* var. *microcarpa*);

ash I (n.) зола :: ash II (n.) - ясен → white ash ЗС - біла зола :: white ash ТС (бот.) - ясен американський (*Fraxinus americana*);

kite I (n.) - повітряний змій :: kite II (n.) - шуліка → red kite ЗС - червоний повітряний змій :: red kite ТС (зоол.) - червоний шуліка (*Milvus milvus*);

plane I (n.) - літак :: plane II (n.) - рубанок → shooting plane ЗС - літак, що веде вогонь :: shooting plane ТС (стол.) - фуганок;

2) завдяки полісемії ядра:

gate 1. (n.) - брама, ворота :: gate 2. (n.) - стробімпульс → main gate ЗС - головні ворота :: main gate ТС (рад.) - головний селекторний стробімпульс;

plate 1. (n.) - тарілка :: plate 2. (n.) - лист (металу) → green plate ЗС - зелена тарілка :: green plate ТС (мет.) - "зелене", лист з тьмяними плямами (дефект білої жерсті);

3) завдяки термінологізації атрибута.

Наприклад, в змінних словосполученнях **sweet cherry**, **sour cherry**, **red cherry** атрибути означають відповідно **солодка**, **кисла**, **червона** (вишня), тоді як в омофразах ТС ці атрибути термінологізуються:

sweet cherry (бот.) - черешня, вишня пташина (*Cerasus avium*);

sour cherry (бот.) - вишня звичайна (*Cerasus vulgaris*);

red cherry (бот.) - черемха пенсильванська (*Padus pensylvanica*).

Порівняймо також:

hard candy ЗС - тверда цукерка :: hard candy ТС (харч.) - карамель;

long bone ЗС - довга кістка :: long bone ТС (анат.) - трубчаста кістка;

green stone ЗС - зелений камінь :: green stone ТС (геол.) - нефрит;

huge rake ЗС - величезні граблі :: huge rake ТС (с.-госп.) - начіпні граблі-волокуши;

whole plate ЗС - уся пластинка :: whole plate ТС (фото) - фотопластинка розміром 16,5 x 21,6 см.;

4) завдяки метафоризації ядра:

long jumper ЗС - стрибун в довжину :: long jumper ТС (гірн.) - довгий ударний бур;

Swiss cheese ЗС - швейцарський сир :: Swiss cheese ТС (спец.) - перфокарта, матричний контроль;

5) завдяки метонімізації ядра:

sharp eyes ЗС - гострі очі :: sharp eyes ТС (зоол.) - черевоногі моллюски (*Naticidae*);

yellow flower ЗС - жовта квітка :: yellow flower ТС (бот.) - гірчиця польова (*Sinapis arvensis*);

white bark ЗС - біла кора :: white bark ТС (бот.) - тополя біла (*Populus alba*).

Складені терміни-опоземи омофразії ЗС :: ТС можуть поступово підлягати інтеграції у складне слово [34,103], наприклад: roundheads (іхт.) плезіопсові (*Plesiopidae*); redwood (бот.) - каліфорнійське мамонтове дерево (*Sequoia sempervirens*); neatline (картог.) - лінія рамки карти; mainprize (юрид.) - поручництво, порука і т. ін.

РОЗДІЛ 2. УТВОРЕННЯ ОМОФРАЗ В РЕЗУЛЬТАТІ ФРАЗЕОЛОГІЗАЦІЇ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ ВІЙСЬКОВІЙ ЛЕКСИЦІ.

2.1. Семемний склад бінарних словосполучень моделей A + N, Participle + N, N + N.

Відомо, що в залежності від статусу семем, словосполучення може бути вільним (змінним), або в тій чи іншій мірі зв'язаним (сталим) і характеризуватися певним ступенем ідіоматичності.

При семемному аналізі бінарних словосполучень моделей A + N, Participle + N, N + N ми керувалися класифікацією семем та їх сполучень, розробленою М.М. Копиленком і З.Д. Поповою [35,31-59]. Згідно з цією класифікацією слід розрізняти денотативні і коннотативні семемні таких типів:

Д₁ - первинна денотативна семема;

Д₂ - вторинна денотативна семема;

К₁ - коннотативна мотивована семема;

К₂ - коннотативна немотивована семема;

К₃ - коннотативна ізольована семема.

Бінарні словосполучення вказаних вище моделей можуть бути або вільними (Д₁Д₁, Д₁Д₂, Д₂Д₂), або зв'язаними (К₁Д₁, К₁Д₂, К₁К₁, К₂Д₁, К₂Д₂, К₂К₁, К₂К₂). Сполучення з семемою К₃ в англійській військовій лексиці не зустрічаються.

Вільні словосполучення вступають у відношення омофразії із зв'язаними словосполученнями, наприклад:

water bug (Д₂Д₁) - водяний жук :: water bug (Д₂К₂) - автомашина -амфібія малої вантажопідйомності;

blank fire (Д₂Д₂) - холостий постріл :: blank fire (К₁К₂) - недбайливий, недисциплінований солдат;

Roman candle (Д₂Д₂) - римська свічка (різновид феєрверка) :: Roman candle (К₂К₂) - 1. аварійна (вимушена) посадка літака. 2. нерозкриття парашута і т. ін.

Атрибут ЗС завжди є референтним (неінгерентним), тому що він називає ознаки побічні, випадкові або ситуативні. Атрибут ТС, навпаки, є сигніфікативним (інгерентним), тому що він виражає ознаки, що входять до об'єму сигніфікату [36,48].

Порівняймо:

new army ЗС - нова армія (нарівні з old army, fresh army, great army, strong army, invincible army і т. п.) :: new army ТС - армія воєнного часу (сформована з нерегулярних військ);

ready room ЗС - готова (приготована) кімната (нарівні з clean room, vacant room, large room і т. п.) :: ready room ТС - приміщення для чергових екіпажів обслуги;

white boat ЗС - біле судно (нарівні з big boat, small boat, swift boat і т. п.) :: white boat ТС - госпітальне судно.

Серед бінарних одиниць номінації моделей A + N, Participle + N, N + N в англійській військовій лексиці зустрічається багато фразеологізмів. Вони відрізняються від звичайних бінарних термінів яскравою експресивністю свого забарвлення й обов'язковою наявністю синоніма в звичайній неїдіоматичній термінології, наприклад:

flat foot (прост.) - військовий поліцай (Syn. military policeman); black fish (прост.) - підводний човен (Syn. submarine); red leg (прост.) - артилерист (Syn. artilleryman); stove pipe (прост.) 1. міномет. 2. реактивний літак (Syn-s. 1. mortar. 2. jet plane); flat roof (прост.) - авіаносець (Syn. aircraft carrier); hot rod (прост.) - надшвидкісна ракета (Syn. superfast rocket); blue room (розм.) - радіолокаційний пункт (Syn. radiolocation centre); red shell (розм.) хімічний снаряд (Syn. chemical shell); hard ware (прост., жарт.) - нагороди (ордени, медалі) (Syn. decorations: orders, medals)¹.

З іншого боку, вони відрізняються і від звичайних ФС, тому що не являють собою загальновживані одиниці, а застосовуються лише у військовому середовищі. Такі бінарні одиниці номінації, що належать головним чином до розмовної та просторічної лексики, слід було б визначити як ФТС, тобто фразеологічні терміносполучення. Проте, заради уніфікації термінів у даній роботі ми будемо позначати їх як ТС (підкреслюючи тим самим їх професійний характер) і протиставляти омофразам ЗС і ФС загальної лексики.

2.2. Шляхи фразеологізації бінарних словосполучень моделей A + N, Participle + N, N + N

Існують різні шляхи фразеологізації бінарних словосполучень моделей A + N, Participle + N, N + N, причому головними шляхами слід визнати метафоризацію і метонімізацію їх значень.

¹ Пор.: "Рішуче треба із сукупності фразеологізмів вилучати матеріал позбавлений експресивного забарвлення, зокрема лексикалізовані сполучення будь-якої мови, створені як номінативний засіб мови, як вихідні назви. Щодо фразеологізмів, то вони одержують свої функції не самостійно, а запозичують їх від функції слів, виступаючи заміниками слів. У лексикалізованих словосполучень основи виникнення раціональні, тоді як у фразеологізмів вони емоціональні. Немає і не може бути фразеологізмів поза синонімічними відношень до слів, що рідко є характерним для лексикалізованих словосполучень, причому навіть в цих випадках їх синоніми не передують, як у фразеологізмів, їх виникнення, а навпаки є вторинними за походженням [37,117]".

2.2.1. Метафоризація значень.

Метафоризація бінарних словосполучень зазначених моделей в цілому, а також одного з їх компонентів в англomовній військовій лексиці, відповідає, головним чином, прагматичним і стилістичним цілям, а не потребам номінації. Сприяючи більшій експресивності актів мовлення, метафора представляє звичайну неідіоматичну лексику крізь призму суб'єктивного сприйняття, поповнюючи армійські повсякденно-побутовий і термінологічний лексикони. Цьому відповідають специфічні умови армійського середовища. Відносна просторова і соціальна замкненість колективу створює особливі психологічні передумови для виникнення вторинних номінацій для денотатів, первинна номінація яких позбавлена експресивно-оцінної й образної мотивації.

Словосполучення як один із засобів номінації здатне називати не тільки об'єкт і його ознаки, але й слугувати мікроконтекстом для ситуативної актуалізації компонентів, що його складають. Фразеологізація змінних словосполучень, що базується на актуалізації ознак, які відповідають умовам образної та експресивно-оцінної аналогії, приводить до створення переосмислених комплексів "атрибут + ядро", в яких "значення звужується і починає виконувати роль фільтра, крізь який проглядається нове поняття" [38,45]. Таким чином, метафора робить словосполучення поліфункціональним, забезпечуючи можливість його вживання як у змінному, так і в метафоричному контексті.

Потенційні можливості змінного словосполучення підлягати фразеологізації залежать від того, чи забезпечує його семемний набір образну, оцінну або символічну мотивацію, які об'єктивно сполучаються з процесом формування поняття про предмет. Те, що недостатньо є інтерпретованим з точки зору смислових відповідностей, доповнюється образом з оцінною коннотацією. Варіювання комунікативно-психологічних настановлень вимагає адекватного лексико-семантичного оформлення. Саме тут вбачається перевага омофразних відношень між словосполученнями різних класів. Потенційна здатність вільних словосполучень змінювати атрибутивний компонент, що відповідає тій чи іншій ознаці подібності, створює нові метафоричні смисли без повної заміни складників моделі "атрибут + ядро".

По-перше, це має місце в результаті наявності омонімів ядерного компонента, значення яких, узгоджуючись з відповідним атрибутом, утворюють вторинні номінації:

old file (військ. прост.) - старослуживий (пор. file I - хитрун, пройда.

spare file (військ. розм.) - той, що не має посади (пор. file II - тека для особової справи.

По-друге, метафоричні значення можуть утворюватися завдяки семантичній дифузності ядра:

big boy, де boy містить сему когось або чогось великого, значного ("здоровань", "верховода", "хазяїн"; "стодоларова банкнота"; "сендвіч з двома

січеними біфштексами” тощо) і звідси - (військ. прост.) а) тяжка гармата, б) тяжкий танк, в) тяжкий бомбардувальник.

По-третє, велику роль відіграють традиційні, стереотипні для носіїв даної мови образні уявлення, які дозволяють використовувати в разі вторинної номінації один і той самий денотат зважаючи на його яскраву образність і загальновідомість. Без диференційного набору сем, які несуть головне смислове навантаження, метафоризація змінного словосполучення не може відбутися. Так, наприклад, в англійській військовій лексиці з метою уподібнення часто вживається лексема *duck*, яка в сполученні з різними атрибутами виступає як потенційна одиниця метафоричних перенесень значень при найменуванні об’єктів і ситуацій:

flying duck (військ. прост.) - плаваючий автомобіль (амфібія) на підводних крилах;

sitting duck (військ. розм.) - вигідна ціль, яку легко уразити;

lame duck (військ. розм.) - несправна або пошкоджена машина; пошкоджений корабель.

Фразеологізація словосполучення *lame duck* у військовій лексиці розширює сферу його функціонування, помітно збільшуючи його попередній семантичний об’єм, який містив змінне словосполучення зі значенням “кульгава качка”, а також полісемантичний фразеологізм зі значеннями “маклер, який розорився, банкрут”, “невдаха”, “політичний діяч, який завершує своє перебування на даному посту”.

Стереотипним в галузі військового жаргону видається використання імені Том, що сягає далекого минулого, наприклад, *long Tom* (іст. мор.) - тяжка гармата, яка знаходилась на озброєнні невеликих вітрильних суден. У сучасному військовому словнику сталося розширення смислового спектра, який вже не зводиться лише до найменування гармат (наприклад, *big Tom* (військ. жарг.) - далекобійна гармата калібру 155 мм, *short Tom* (військ. жарг.) - міномет), але й також означає інші об’єкти військової діяльності: *reeping Tom Tom* (військ. жарг.) - 1) розвідувальний літак. 2) розвідувальна РЛС.

У таких випадках денотат сам по собі не має яких-небудь образних потенцій, а лише асоціюється з певним сигніфікатом завдяки деяким історичним обставинам (не завжди з’ясованим).

“Оцінна діяльність настільки ж природна для свідомості, як і пізнавальна (...). Оцінка починає “переживатися”, тобто включатися у сферу почуттів; якщо порушено їх баланс - це вже стимул для хвилювання душі” [38,30].

Чіткі оцінні коннотації спостерігаються при метафоричному перенесенні значенні “не-особа - особа”. Порівняймо:

rotten apple - гниле яблуко :: rotten apple - агент, шпигун

(денотативні семи якісної характеристики: “зіпсований гниттям”, “той, що може викликати захворювання”)

(коннотативні семи експресивно-оцінної характеристики: “той, хто зрадив, порушив вірність”, “суспільно-шкідливий”, небезпечний”).

blank fire - холостий постріл :: blank fire - недбайливий солдат

(денотативні семи якісної характеристики: “той, що не дає очікуваного результату”, “той, що не дає корисної роботи”)

(коннотативні семи експресивно-оцінної характеристики: “позбавлений позитивних якостей”, “той, хто не задовольняє вимог військового статуту”).

Вживання метафоричної оцінки базується на відношеннях ознаки і норми. Показовим у цьому зв'язку є словосполучення *horned toad*. Те, як соціум сприймає надмірність, виражається образною асоціацією: “рогата жаба” - солдат, який має багато нашивок, значків і т. ін.

Ідіоматизація змінних складених найменувань створює асоціативно-образні уявлення з метою досягнення реакції оцінки. Причому “просіювання” проходить та ознака, яка є образно-стереотипною для даного мовного колективу. Наприклад, фактором метафоричного коннотування семемного складу словосполучень *yellow ticket*, *pink slip* слугує не буквально значення лексем *yellow* і *pink* по відношенню до означуваних компонентів (“сповіщення про звільнення” - не обов'язково є бланком жовтого або рожевого кольору), а стереотипний комплекс асоціацій негативної оцінки, що виникають на основі знань, досвіду, притаманних певній соціальній групі. При цьому асоціація з “жовтим квитком” і шматком рожевого туалетного паперу підкреслює одну з типових функцій метафори - створювати іронічні контексти.

Іноді метафоричне перенесення значення не змінює сем характеристики образу дії, поведінки як у денотативному, так і в коннотативному варіанті:

lone wolf - “вовк-одинак” (звір, що полює на дичину, здобич самотійно, поза зграєю) :: *lone wolf* - льотчик, який вилетів на самотійний пошук противника. Збереження прозорого логічного зв'язку між словосполученням-прототипом і метафорою забезпечує яскраву образність вираження.

Семантика багатьох метафоричних найменувань, утворених за типом перенесення “тварина-людина”, є нейтральною з точки зору оцінної коннотації, проте при цьому вона повністю відповідає образній мотивації. Метафора створюється в результаті взаємодії елементів прямого значення, що складаються із сем зовнішньої характеристики, особливостей дії, яка виконується, і асоційованих з ними семемами об'єктів метафоричного перенесення:

black fish (військ. прост.) - підводний човен;

pig snout (військ. жарг.) - протигаз;

flying geese - (військ. прост.) - 1) снаряди. 2) бомбардувальники в строю;

flying crane (військ. розм.) - вантажний вертоліт;

lighting bug (військ. прост.) - прожектор.

Словосполучення *wolf pack*, *lazy dog* наочно демонструють переваги складених знаків номінації в порівнянні з однослівними одиницями. Ці переваги проявляються в їх потенційній спроможності включати (наскільки це можливо в семантичному відношенні) найбільшу кількість денотативних і сігніфікативних ознак в об'єм значення бінарної моделі, адекватність (різного ступеня прояву) номінативних, експресивно-оцінних, образних параметрів якої роблять метафору "робочою":

wolf pack - вовча зграя (група звірів, які тримаються разом) :: *wolf pack* (військ. прост.) - група підводних човнів, що діють спільно, сумісно;

lazy dog - ледачий собака (млява, повільна тварина) :: *lazy dog* (військ. прост.) - 1) авіаторпеда. 2) кулькова бомба або снаряд з уповільненою фазою вибуху.

В деяких бінарних ТС з семантикою особи ядрами виступають іменники з тією ж самою семантикою. В даному випадку відбувається перенесення найменування за подібністю поведінки, манер тощо (часто з відтінком гумору або іронії):

viziting fireman ЗС - інспектор пожежної охорони :: *viziting fireman* ТС - інспектуючий;

Chinese ace ЗС - китайський ас :: *Chinese ace* ТС - льотчик, який іде на посадку з переламаним крилом;

happy warrior ЗС - щасливий воїн :: *happy warrior* ТС - щасливий відпускник.

В аспекті образності яскравою ілюстрацією можуть слугувати двосторонні метафори, в яких основний (вихідний), так і допоміжний (образний) компоненти складених номінацій співвідносяться зі своїми прямими значеннями. Метафоричне перенесення найменування зумовлюється проміжним поняттям. Наприклад, лексичним значенням вихідного словосполучення *can opener* є "пристрій для відкривання консервних банок", в той час як лексичне значення словосполучення, що зазнало метафоризації - "Пристрій, що вживається проти танків для їх знищення". Перенесення найменування відбулося на основі функціональної аналогії зіставлених предметів, яка, в свою чергу, зумовила утворення нових сем проміжного поняття "дія, результатом якої є зруйнування, ламання". Спрацьовує стереотип уявлення, тому що наслідки такої дії мають подібні результати: відкривання бляшанки консервів - відкривання люка танка (у випадку екстреної евакуації екіпажу), тільки для першого потрібен ключ, а для другого - протитанкова рушниця.

Таким чином, метафоричне перенесення найменування може бути мотивованим рядом факторів:

а) схожістю форми, зовнішнього вигляду:

horned toad 3С → ТС міна з рогульками;

fat friend 3С → ТС аеростат;

б) схожістю розміру:

long rod 3С → ТС гвинтівка;

little tube 3С → ТС 60-мм міномет;

в) схожістю дії, поведінки:

treasure hunting 3С → ТС виявлення мін;

pen pal 3С → ТС шпигун, що збирає потрібні відомості шляхом листування;

stone crusher 3С → ТС піхотинець;

г) схожістю кольору:

black fish 3С → ТС підводний човен;

gold fish 3С → ТС консерви з лосося.

2.2.2. Метонімізація значень.

Численні військові ТС з семантикою особи утворюються від змінних словосполучень, з якими вони вступають у відношення омофразії, шляхом метонімічного перенесення найменування з частини на ціле (синекдоха). Абстрагуюча здатність людського мислення не тільки дозволяє "відривати" ознаку від носія, але й допускає представлення цієї ознаки як "замісника" самого реального предмета:

а) предмет одягу, взуття, головний убір тощо → носій:

black berets 3С → ТС 1) військовослужбовці підрозділів особливого призначення ВМФ. 2) (Брит.) танкісти;

black shoe 3С → ТС (Амер.) матрос авіаносця;

black tie 3С → ТС морський офіцер;

blue belt 3С → ТС медична сестра;

blue berets 3С → ТС 1) військовослужбовці військ ООН. 2) (Брит.) морські піхотинці;

blue coat 3С → ТС морський офіцер;

blue jacket 3С → ТС матрос;

blue scarf 3С → ТС піхотинець;

brown shoe 3С → ТС льотчик морської авіації;

green berets 3С → ТС військовослужбовці диверсійно-розвідувальних підрозділів;

green jackets 3С → ТС англійські солдати;

red berets 3С → ТС військовослужбовці повітряно-десантних підрозділів;

red cap 3СП ТС військовий поліцай;

red hat 3С → ТС штабний офіцер;

white hat 3С → ТС (Амер.) військовий моряк та ряд інших.

Окремі ТС цієї групи вступають у відношення омофразії не тільки з одним ЗС, але й разом інших ЗС, ТС, та ФС, утворюючи таким чином гнізда омофраз. Це наочно видно на прикладі словосполучень з ядром *jacket*:

- blue jacket (ЗС)
синій піджак (жакет),
синя куртка
::
blue jacket (ТС)
I. військ. розм. матрос
II. *техн., фірм.* радіоелектронний
дротяний резистор, розрахований
на підвищену потужність

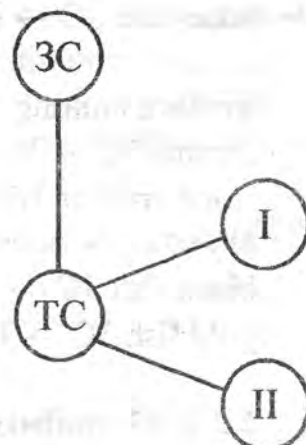

Рис.2.1. Омофразне гніздо *blue jacket*

- yellow jacket (ЗС)
жовтий піджак (жакет),
жовта куртка
::
yellow jacket (ТС)
I. військ. льотчик, який впав в море (в
рятувальному костюмі)
II. *ент.* складчастокрила оса
::
yellow jacket (ФС)
жарг. таблетки намбуталу
(наркотик)

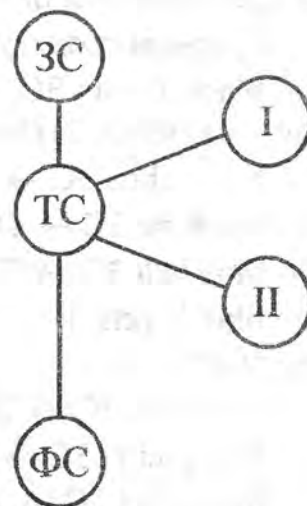

Рис.2.2. Омофразне гніздо *yellow jacket*

б) знаки розрізнення, відзнаки, нашивки → носій:

pink bars ЗС → ТС другий лейтенант

red tab ЗС → ТС штабіст, штабний офіцер

lone star ЗС → ТС лейтенант

ТС gold brick (амер. прост.) має два значення. Перше з них утворюється за метонімічною моделлю “знак розрізнення, відзнаки → носій”: gold brick золота смужка, “цеглина” → другий лейтенант; друге значення походить від фразеоло-

гічної одиниці gold brick ФС - обман, обдурювання, шахрайство → gold brick ТС
військ. прост. симулянт, ледар, нероба, недбайливий солдат. Від зазначеного
фразеологізму походить також gold brick ФС - невродлива дівчина.

в) соматизм → людина (перенесення значення типу "бахувріхі" - утворення
ТС із значенням посесивності).

Часто ТС цієї групи мають гумористичний відтінок:

flat foot ПС → ТС "плоскостопий", військовий поліцай;

blue nose ПС → ТС "синій ніс", військовослужбовець, що проходить служ-
бу в Арктиці.

В групі ТС з семантикою неживих предметів (things) метонімічне перене-
сення значення зустрічається значно рідше. Прикладами можуть слугувати ТС
із значенням "холодна зброя" - cold steel, cold iron, а також "легкоброньована
машина" - thin skin.

2.3. Внутріслівні змістовні зв'язки в ядерних компонентах біна- рних словосполучень моделей A + N, Participle + N, N + N як передумова утворення омофраз.

Існує два основних типи внутріслівних змістовних зв'язків: класифіка-
ційні, що відображають спільність понять за певними ознаками, та імплікацій-
ні, які вказують на взаємодію і взаємозалежність понять [39, 42-44]. Чим склад-
нішою є семантика вихідного значення іменника, що містить різноманітні семи
("властивість", "зовнішній вигляд", "структура", "місце", "функція" і т. ін.), тим
численніші є його класифікаційні та імплікаційні зв'язки і тим вірогідніший в
ньому високий ступінь регулярної полісемії. В свою чергу регулярна полісемія
іменника в функції ядра вказаних вище бінарних словосполучень розщеплюєть-
ся до стану омонімії, що і є передумовою для утворення омофраз.

Л.М. Лещова, досліджуючи когнітивний аспект лексичної полісемії в суча-
сній англійській мові, впроваджує поняття "універсальних рецепторів (реципі-
єнтів)" і "універсальних донорів" [40, 108]. Перші являють собою когнітивні
категорії, які приймають назви від найбільшої кількості тематичних груп; другі
- слова, які слугують джерелом найменування для максимально великої кілько-
сті когнітивних категорій.

В матеріалі нашого дослідження простежуються такі найбільш типові ког-
нітивні зв'язки "донор → реципієнт":

ДОНОРИ	РЕЦИПІЄНТИ
(іменники із значенням:)	(ядра словосполучень із значенням:)
ЛЮДИНА	ВІЙСЬКА, ПІДРОЗДІЛИ, КОМАНДИ тощо
guy	bad guy - противник
	ЗБРОЯ

Betsy	old Betsy - карабін, гвинтівка
Betty, Lena	bouncing Betty, Leaping Lena - підстрибуюча міна
Maria	black Maria - німецький димовий снаряд
	МАШИНА, КОРАБЕЛЬ, ЛІТАК тощо
boy	big boy - тяжкий танк
friend	fat friend - аеростат
Tom	peeping Tom - розвідувальний літак
ГРУПА ЛЮДЕЙ	ВІЙСЬКА, ПІДРОЗДІЛИ, КОМАНДИ тощо
gang	black gang- команда корабельних механіків
guys	good guys - свої війська
ЧАСТИНИ ТІЛА ЛЮДИНИ	ЛЮДИНА
leg	red leg - артилерист
	yellow leg - кавалерист
arm	strong arm - агент-бойовик
face	angel face - молодий офіцер, який щойно отримав перший офіцерський чин
	ОДЯГ
back	grey back - форменна гімнастерка
	АБСТРАКТНІ ПОНЯТТЯ, ДІЇ
legs	long legs - великий радіус дії
nose	bloody nose - поразка, великі втрати
ЖИВА ІСТОТА	ЛЮДИНА
herring	red herring - англійський солдат
wolf	lone wolf - льотчик-мисливець, що веде самостійний пошук противника
	МАШИНА, КОРАБЕЛЬ, ЛІТАК тощо
bag	water bug - автомашина-амфібія малої вантажопідйомності
duck	lame duck - аварійна машина
dragon	green dragon - десантне судно
	ЗБРОЯ
dog	lazy dog - авіаторпеда
bird	bad bird - ракета, що втратила управління
	АБСТРАКТНІ ПОНЯТТЯ, ДІЇ

herring	red herring - маневр, що відвертає увагу, демонстраційний маневр
ГРУПА ЖИВИХ ІСТОТ	ВІЙСЬКА, ПІДРОЗДІЛИ, КОМАНДИ тощо
cats	crazy cats - авіазагін швидкого реагування
РІЧ	ВІЙСЬКОВИЙ ПРИЛАД, ПРИСТРІЙ тощо
saucer	flying saucer - гумова м'яка тара для безпарашутного скидання пального
box	black box - бортовий самописець
pit	Belgian pits - "вовчі ями"
	МАШИНА, КОРАБЕЛЬ, ЛІТАК тощо
stick	big stick - тяжкий бомбардувальник Боїнг В-52
can	tin can - есмінець
	ЗБРОЯ
pill	fatal pill - куля, що влучила в ціль (the) big pill - атомна бомба
piano	Chicago piano - кулемет
card	visiting card - бомба, яку скинуто
ball	golf ball - трасуюча куля в льоті
	ВІЙСЬКОВИЙ ОБ'ЄКТ
stamp	postage stamp - невелика злітно-посадочна площадка
cage	bird cage - табір військовополонених
	ГОЛОВНИЙ УБІР
pot	steel pot - каска
saucer	flying saucer - пілотка
	ЗНАК, НАШИВКА тощо
chip	blue chip - нагрудний знак особового складу частини, яка двічі одержала подяку президента
	СИГНАЛ, ЗНАК
arrow	broken arrow - сигнал підвищеної ядерної загрози
	ЛЮДИНА
pencil	blue pencil - військовий цензор
jug	cold jug - холоднокровний парашутист
	АБСТРАКТНІ ПОНЯТТЯ, ДІЇ тощо
ball	high ball - віддання честі (прикладанням руки до головного убору)

candle	Roman candle - 1. аварійна посадка літака. 2. нерозкриття парашута
ticket	one-way ticket - небезпечне завдання

ЧАСТИНА, ДЕТАЛЬ РЕЧІ	МАШИНА, КОРАБЕЛЬ, ЛІТАК тощо
-----------------------------	-------------------------------------

top	flat top - авіаносець
mover	fast mover - винищувач-бомбардувальник F-4
pipe	stove pipe- реактивний літак
	ВІЙСЬКА, ПІДРОЗДІЛИ, КОМАНДИ тощо
deck	lower deck - рядовий і старшинський склад ВМФ
	ПРИРОДНІ ЯВИЩА
ceiling	low ceiling - низька хмарність

ОДЯГ, ГОЛОВНІ УБОРИ, ВЗУТТЯ тощо	ЛЮДИНА
---	---------------

skirt	first skirt - старший офіцер жіночого допоміжного корпусу
hat	white hat - офіцер
shoe	brown shoe - льотчик морської авіації
	ВІЙСЬКА, ПІДРОЗДІЛИ, КОМАНДИ тощо
berets	maroon berets - військовослужбовці повітряно-десантних підрозділів
	СИГНАЛ, ЗНАК
drawers	Maggie's drawers - на лінії вогню: прапорець, що сигналізує похибку, промах

ЗНАКИ, НАШИВКИ тощо	ЛЮДИНА
----------------------------	---------------

bars	pink bars - другий лейтенант
wings	red wings - офіцер вищого штабу

МІСЦЕВІСТЬ, МІСЦЕ тощо	ВІЙСЬКОВИЙ ОБ'ЄКТ
-------------------------------	--------------------------

yard	back yard - глибокий тил
shore	far shore - місце висадки десанту
bank	near bank - місце посадки десанту
place	nesting place - стартова площадка ракети
corner	warm corner - напружена ділянка бою

**АБСТРАКТНІ
ПОНЯТТЯ, ДІЇ** тощо

news

glory

sight

look

phenomenon

hope

issue

ЗБРОЯ

bad news - вогнепальна зброя

ЗНАК, СИМВОЛ

old Glory - державний прапор США

ЧАСТИНА, ДЕТАЛЬ РЕЧІ

normal sight - рівна мушка (у вогнепальній зброї)

ОДЯГ

new look - нова форма одягу

ВІЙСЬКА, ПІДРОЗДІЛИ, КОМАНДИ тощо

strange phenomenon - морська піхота

forlorn hope - підрозділ, приречений на загибель

ЛЮДИНА

old issue - старий вояка, ветеран

**ВОДА(в різних станах,
проявах тощо)**

rain

squirt

drop

АБСТРАКТНІ ПОНЯТТЯ, ДІЇ тощо

golden rain - поливка напалмом з повітря

quick squirt - кулеметна черга

hot drop - скид (ракети з носія) з включеним двигуном; скид ракети в бойовому спорядженні

**МАТЕРІАЛ,
РЕЧОВИНА** тощо

flannel

metal

ВІЙСЬКА, ПІДРОЗДІЛИ, КОМАНДИ тощо

red flannel - офіцери; офіцерський корпус

ЗБРОЯ

heavy metal - важкі гармати

Цей самий когнітивний зв'язок "донор → реципієнт" зумовлює можливість і зворотного процесу: ядра ТС виступають донорами для утворення фразеологізмів, що вступають з цими ТС у відношення омофразії. ТС, у випадку їх переносного вживання, розвивають нове фразеологічне значення [41,79]. Іноді у середині ТС відбувається процес своєрідного семантичного перерозкладу, коли "значення окремого слова в тій чи іншій мірі блідне, убуває до повного зникнення, тоді як значення словосполучення як цілого при цьому вирає, набуваючи нових семантичних якостей" [42,9], наприклад:

big gun ТС - гармата великого калібру → big gun ФС - важна особа, велике цабе;

heavy metal ТС - тяжка артилерія → heavy metal ФС - переконливі, незаперечні аргументи;

debatable ground TC - спірна територія → **debatable ground** ФС - предмет суперечки, дискусії.

Однак частіше трапляються випадки, коли іменникові компоненти TC не повністю втрачають своє значення, а метафорично модифікують його в похідних ФС, для яких вони виступають донорами.

Серед активних донорів слід перш за все назвати **fire**, **field**, **ground**.

FIRE:

direct one's fire against someone, smth. TC → ФС - накинутися на когось, щось;

draw fire from someone upon oneself TC → ФС - стати об'єктом нападок, глузування, докорів тощо;

hold one's fire TC → ФС зачекати, не поспішати;

miss fire TC → ФС - не досягти мети, бажаного ефекту;

a running fire TC → ФС - злива критичних зауважень;

stand fire TC → ФС - витримати критику, встояти перед труднощами;

under fire TC → ФС - під градом нападок та інші.

FIELD:

be in possession of the field TC → ФС - узяти гору (верх) над ким, чим;

enter the field TC → ФС - вступати в спір, змагання, тощо;

hold (keep) the field TC → ФС - не втрачати позицій, свого значення, пріоритету; панувати;

leave someone in possession of the field TC → ФС - зазнати поразки, поступитися першістю;

put in (into) the field TC → ФС - виставити когось, щось (наприклад, списки кандидатів) та деякі інші.

GROUND:

fight someone on his own ground TC → ФС - бити когось його власною зброєю;

get off the ground (ав.) TC → ФС - зрушити з мертвої точки;

gain ground TC → ФС - просуватися вперед, досягти успіхів у чомусь;

lose ground TC → ФС - відступити, згодитись на поступки та деякі інші.

Слід зазначити, що серед ФС, утворених від омофраз TC, переважна більшість, як видно з наведених вище прикладів, належать до дієслівних фразеологічних одиниць [43,32; 44,9–10].

2.4. Акронімізація військових складених термінів і можливість виникнення потенційної омофразії

В сучасній англійській військовій лексиці посилюється тенденція до скорочення довжини складених термінів. Межею такого скорочення є акронімізація - ініціальна літерна або звукова аббревіація, яка скорочує складені терміни в 5–10 разів [45,155].

Велика кількість акронімів англомовної військової лексики співпадають за написанням, а отже і за звучанням, з іменниками, вступаючи з ними у відношення омонімії. Такі лексикалізовані акроніми поділяються на дві групи [46,200].

До першої групи належать ті з них, які вступають у відношення омонімії з іменниками узусу випадково, без будь-якої мотивації, наприклад:

age (n.) “вік” :: AGE (aerospace ground equipment) - “допоміжне наземне устаткування”;

boss (n.) “хазяїн”, “бос” :: BOSS (biological orbiting satellite station) - “біологічна орбітальна станція”;

cap (n.) “кепка” :: CAP (civil air patrol) - “цивільний авіаційний патруль”;

jig (n.) “джига” (танець) :: JIG (joint intelligence group) - “команда до визначення результатів ядерного удару”; “об’єднана розвідувальна група”;

law (n.) “закон” :: LAW (light antitank weapon) - “легка протитанкова ракета”;

mat (n.) “постілка”, “килим” :: MAT (manned antitank rocket) - “керована протитанкова ракета”;

net (n.) “мережа” :: NET (new equipment training) - “навчання новій військовій техніці”;

pod (n.) “стручок” :: POD (port of debarkation) - “порт вивантажування”;

reel (n.) “котушка” :: REEL (radiation exposure evaluation laboratory) - “лабораторія оцінки одержаних доз радіоактивного опромінювання”;

sham (n.) “підробка”, “прикидання” :: SHAM (surgical hospital, /army, mobile/) - “пересувний армійський хірургічний госпіталь /лазарет/”;

shape (n.) “форма” :: SHAPE (Supreme Headquarters, Allied Powers in Europe) - “штаб верховного головнокомандуючого об’єднаними збройними силами НАТО в Європі”;

sloe (n.) “терен” :: SLOE (special list of equipment) - “табелі спеціального майна, обладнання”;

sum (n.) “сума” :: SUM (surface-to-underwater missile) - “корабельна протичовнова ракета” та інші.

Серед акронімів цієї групи зустрічаються омоніми власних імен, наприклад:

ALICE (Alaska Integrated Communication Exchange);

CECIL (compact electronic components inspection lab);

EVA (electronic velocity analyzer);

FRED (figure reading electronic device);

EROS (Earth resources observation satellite) (бог кохання у давніх греків);

THOR (transistorized high-speed operation recorder) (Тор-громовержець, бог грому у давніх скандинавів);

ZEUS (zero-energy uranium /reactor/ station) (Зевс - верховний бог у давньогрецькій міфології);

AESOP (artificial Earth satellite observation program) (Езоп - славнозвісний давньогрецький байкар);

CAESAR (computerized automation by electronic system with automated reservation) (Цезар - римський імператор);

PASCAL (Philips automatic sequence calculator) (Паскаль - французький математик XVII століття);

CAPRI (coded address private radio intercom);

PARIS (pulse analysis-recording information system);

SAHARA (synthetic aperture high altitude radar).

Акроніми речень - омоніми власних імен часто зустрічаються в солдатських листах до дівчат, наприклад:

ITALY (I trust and love you);

HOLLAND (Here our love lives and never dies) та інші.

На відміну від звичайних термінів, яким, як відомо, невласлива експресивність, досить численні акроніми-омоніми мають яскраве експресивне забарвлення:

DEUCE (digital electronic universal computing engine);

MANIAC (mechanical and numerical integrator and calculator);

RASCAL (Royal Air Force Sequence Controlled Calculator);

SATAN (satellite active nullifier) та інші.

До другої групи належать численні акроніми, створені навмисно з метою викликати певні асоціації з якимсь словом і таким чином забезпечити їх умотивованість і легке запам'ятовування. Цей принцип чітко простежується на прикладі пари ракетно-космічних термінів-акронімів CAT - MOUSE. Акронім CAT, що асоціюється із словом cat - "кішка", заміщує в скороченому вигляді складений термін celestial atomic trajectory - "космічна ракета з ядерним зарядом". Призначенням цієї ракети є знищення MOUSE "миші" - minimum orbital unmanned satellite, Earth.

Порівняймо також: WIN (асоціюється з win - "перемогти") - weapon interception "перехоплення ракети"; WASP (асоціюється з wasp - "оса", що літає і жалить) - Women's Air Force Service Pilots - "добровольча жіноча організація обслуговування військово-повітряних сил; WIRES (асоціюється із словом wire - "провід") - Women in Radio and Electrical Service - "жіноча допоміжна радіотехнічна служба"; ALARM - automatic light aircraft readiness monitor - автоматичний устрій на легких літаках, що сигналізує про несправності ("б'є тривогу" - alarm); RACE - rapid automatic check-out equipment - "система швидкодіючої автоматичної контрольно-перевірної апаратури" (асоціюється з race "змагання в швидкості" "гонки"); HISS - high-intensity sound simulator - "імітатор звуків високої інтенсивності" (hiss - "свист") і т. ін.

Зустрічаються окремі випадки омонімії акронімів і словосполучень, наприклад: RED HORSE (Rapid Engineer Deployment, Heavy Operational Repair Squadron, Engineering). Деякі акроніми цієї групи пишуться разом: FATCAT (film and television correlation assessment technique); READYMAIDS (ready multipurpose automatic Inspection and Diagnostic System).

Акроніми англomовної військової лексики можуть вступати до таких різновидів відношень омонімії:

1. Акронім :: слово узусу.
2. Акронім :: акронім
  - а) в межах однієї й тієї ж самої термінології;
  - б) в різних термінологіях.
3. Акронім :: термін.
4. Акронім :: усічення.

Так, наприклад, налічується 18 акронімів, омонімічних узуальному слову *cat*:

- CAT* (carburetor air temperature) - температура повітря в карбюраторі;
- CAT* (career appraisal team) - агітаційна вербувальна група;
- CAT* (celestial atomic traject) - атомна ракета протикосмічної оборони;
- CAT* (central air transport) - центральні повітряні перевози;
- CAT* (centralized automatic testing) - централізоване автоматичне випробування;
- CAT* (civil air transport) - цивільний повітряний транспорт;
- CAT* (closest approach time) - час найкоротшого наближення;
- CAT* (coast artillery training) - бойова підготовка берегової артилерії;
- CAT* (College of Advanced Technology) - коледж удосконаленої технології;
- CAT* (combined arms team) - загальновійськове з'єднання, змішана група;
- CAT* (command acquisition and triangulation system) - система прийняття ко-

манд і тріангуляції;

- CAT* (communication and tracking system) - система зв'язку і стеження;
- CAT* (component acceptance test) - приймальне випробування компонентів;
- CAT* (compressed-air tunnel) - аеродинамічна труба, що працює на стисненому повітрі; аеродинамічна труба змінної густоти;
- CAT* (computer of average transients) - обчислювач середніх перехідних величин;
- CAT* (continuous automatic testing) - безперервне автоматичне випробування;
- CAT* (control and assessment team) - команда з контролю і визначенню ре-

зультатів ядерного нападу;

- CAT* (control air target) - повітряна мішень з радіокеруванням.

Перелічені акроніми є омонімами по відношенню до акроніму *CAT* (метеор) (clear air turbulence) - раптове завихрення повітря у безхмарному небі, пов'язане з струминною течією і морських термінів *cat* (n.) - кат і *cat* (v.) - брати якір на кат.

Крім цього акроніми *CAT* вступають у відношення омонімії з кількома усіченнями: *cat* < *caterpillar* - гусеничний трактор; *cat* < *catapult* - катапульта; *cat* < *catamaran* - катамаран.

Складні відношення внутрішньої і зовнішньої омонімії, що склалися в результаті акронімізації словосполучень в англомовній військовій лексиці, можуть стати причиною виникнення потенційної омофразії, особливо в усній мові, де знімається одна з ознак акронімів - написання великими (заголовними) літерами. Наприклад:

stray CAT - повітряна мішень, що втратила радіокерування :: *stray cat* ЗС - бродячий кіт;

smart CAT - винахідлива, результативна агітаційна вербувальна група :: smart cat ЗС - спритний кіт;

large CAT - велике загальновійськове з'єднання :: large cat ЗС - великий кіт і тому подібні випадки.

2.5. Стилiстична класифікація військових ТС-омофраз.

З точки зору стилістичної класифікації, ТС військової лексики, що вступають у відношення омофразії з ЗС і ФС, доцільно поділити на три основні групи: нейтральні (neutral), розмовні (colloquial) та просторічні (slang). Характерно, що більшість ТС бінарних моделей A + N, Participle + N, N + N, які не мають омофраз, є нейтральними, наприклад, strong defence, broad offensive, diving bomber, entrenching machine, missile tankage, combat readiness та ін. і, навпаки, ТС-омофрази бувають стилістично-нейтральними значно рідше, - це ТС типу single file - колона по одному, ready room - приміщення для чергових екіпажів (обслуги); main spring - спускова пружина, great coat - шинель та ін.

Більше двох третин ТС - омофраз належать до розмовного та просторічного (сленгового) шарів військової термінологічної лексики. Для розмовних ТС характерною є невимущеність номінації з відносно невисоким ступенем експресивності, наприклад: blue scarf - піхотинець, old gentleman - генерал, new look - нова форма одягу, hot drop - скид ракети з носія з працюючим двигуном тощо.

Просторічні (сленгові) ТС поряд з невимущеністю номінації відзначаються високим ступенем експресивності [47,59]: herring bone - шеврон, laundry bag - парашут, cement mixer - військова вантажна автомашина, fish net - маскувальна (камуфляжна) сітка, sailor's blood - мазут, break barracks - бути у самовільній відлучці, sardine can - підводний човен, bath tub - коляска мотоцикла та ін.

Багато з сленгових ТС мають гумористичний або іронічний характер: mythological message - метеозведення, horizontal engineering - сон; Dear Pop - письмовий рапорт командиру частини; Dear John - лист, одержаний солдатом від дружини або нареченої з проханням про розлучення або з повідомленням про вихід заміж за іншого; Costly Farces "фарси, що дорого коштують" (Coastal Forces) - берегові сили оборони; picture gallery - татуйований солдат і т. ін.

Деякі сленгові словосполучення з гумористично-іронічним забарвленням означають не суто військові поняття, а реалії повсякденного побуту, наприклад, air-conditioned - дірявий (e.g. air-conditioned socks); bug-trap - ліжко та ін.

Значна частина сленгових ТС-омофраз належить до евфемізмів (знову ж таки з іронічним забарвленням): advance in a different direction - відступати; answer the last roll call - бути вбитим; collect lead, get a packet - бути застреленим тощо.

У процентному відношенні матеріал дослідження (військові ТС-омофрази) розподіляється так:

Лексико-стилістичний шар ТС	%
Нейтральний	28,2
Розмовний	32,4
Просторічний (сленг)	39,4
	100%

Висновки

Асиметричний дуалізм мовних одиниць часто призводить до їх рівнозначності. Під цим терміном слід розуміти будь-яку збіжність матеріальної форми двох чи більше одиниць при розбіжності в плані змісту. Рівнозначність одиниць мови надзвичайно різноманітна і не зводиться до омонімії. Вона може бути однорівневою (морфема :: морфема, слово :: слово, словосполучення :: словосполучення, речення :: речення) і міжрівневою (складне слово :: словосполучення, морфема :: слово і т. ін.). Рівнозначність може мати прояв як в межах одного й того ж самого класу, так і в різних класах.

В сучасній англійській мові широкого розповсюдження набуло явище омофразії - рівнозначності різних класів словосполучень: змінних, термінологічних, фразеологічних.

Семантичні опозиції в межах омофразного гнізда досить рідко являють собою прості тріади ЗС :: ФС :: ТС; як правило, вони ускладнюються відношеннями омонімії, полісемії та платіосемії (дифузії) омофраз одного класу.

Аналіз омофразних гнізд у сучасній англійській мові свідчить про те, що їх фразеологічні опозиції утворюються від змінних словосполучень головним чином шляхом метафоричного і метонімічного переносу найменування. Фразеологічні неологізми, що вступають у відношення омофразії з їх прототипами - змінними словосполученнями, в більшості своїй належать до дієслівних фразеологічних одиниць, тоді як серед узуальних фразеологізмів-омофраз переважають субстантивні моделі A + N та N₁ of N₂.

Фразеологізми-омофрази, будучи складеними одиницями вторинної номінації, являють собою приклади розширення, звуження, деградації або облагороджування значень змінних словосполучень-прототипів.

Великий інтерес з огляду на недостатню вивченість викликають відношення омофразії "змінне словосполучення (номінативна одиниця) :: словосполучення-релятив", а також "речення (комунікативна одиниця) :: речення-релятив".

Релятиви (словосполучення і речення) мають загальне значення реакції на слова співбесідника або ситуацію і виражають згоду, оцінку, спонування до дії тощо.

Речення-релятиви здебільшого не підлягають актуальному членуванню. Проте, у ряді випадків, при зниженому рівні ідіоматичності, членування на тему і рему є цілком можливим. Такі релятиви складають периферійну зону функціонально-семантичного поля.

Омофразні пари "змінне словосполучення :: складений термін" утворюються завдяки омонімії ядер ЗС і ТС, полісемії спільного ядра, термінологізації атрибута, метафоризації та метонімізації ядра. Найбільш розповсюджена модель таких омофраз - A + N.

Складені терміни-опозиції змінних словосполучень можуть поступово підлягати інтеграції у складне слово.

Статус семем зумовлює статус словосполучень (вільних, змінних) і ступінь їх ідіоматичності. Атрибут ЗС моделей A + N, Participle + N, N + N є референтним (неінгерентним), тоді як атрибут ТС є сигніфікативним (інгерентним).

Серед бінарних одиниць номінації вказаних моделей є багато фразеологізмів, що відзначаються переосмисленням значення, експресивністю та наявністю синоніма серед неідіоматичних офіційних термінів.

Головними шляхами фразеологізації бінарних словосполучень слід визнати метафоризацію їх значень.

Метафоризація бінарних словосполучень зумовлюється наявністю омонімів ядерного компонента; дифузністю ядерного компонента; традиційністю для носіїв англійської мови певних образних уявлень (про речі, про тварин тощо). Вживання метафоричної оцінки базується на відношеннях ознаки і норми.

Типовим проявом метонімізації бінарних словосполучень є синекдоха (перенесення найменування з частини на ціле: “предмет одягу → носій”, “знаки розрізнення → носій”, “соматизм → людина”).

Внутрішні змістові зв'язки в ядерних компонентах бінарних словосполучень вказаних моделей, які виступають як передумова створення омофраз, поділяються на класифікаційні (спільність понять за певними ознаками) та імплікаційні (взаємодія і взаємозалежність понять).

Складна семантика вихідного значення іменника зумовлює його численні класифікаційні та імплікаційні зв'язки.

Універсальні реципієнти приймають назви від донорів - іменників з певною тематичною приналежністю.

В англійській військовій лексиці найбільш активними донорами виступають іменники з семантикою “людина”, “група людей”, “частина тіла людини”, “жива істота”, “група живих істот”, “річ”, “частина, деталь речі”, “одяг”, “місцевість, місце”, “абстрактне поняття”, “матеріал, речовина”. Типовими реципієнтами виступають іменники, що належать до тематичних груп “людина”, “війська, підрозділи, команди”, “транспортні засоби”, “зброя” та деякі інші.

Когнітивний зв'язок “донор → реципієнт” може привести також до зворотного явища, в якому ядра ТС виступають донорами для утворення фразеологізмів невійськової приналежності, що вступають з цими ТС у відношення омофразії.

Акронімізація словосполучень в англійській військовій лексиці може стати причиною виникнення потенційної омофразії.

ТС військової лексики, що вступають у відношення омофразії з ЗС і ФС, поділяються на три основні групи з точки зору стилістичної класифікації: нейтральні, розмовні і просторічні, причому значно переважають дві останні (71,8% з загальної кількості).

Література

1. Резников Л.О. Гносеологические вопросы семиотики. Л., 1964.
2. Ogden C.K., Richards J.A. The Meaning of Meaning. N.Y., 1945.
3. де Соссюр Ф. Курс общей лингвистики. М., 1977.
4. Карцевский С.О. Об ассиметрическом дуализме лингвистического знака //В.А.Звягинцев История языкознания XIX и XX вв. в очерках и извлечениях. М., 1965.
5. Мельников Г.П. О типах дуализмов языкового знака //НДВШ: Филол.науки. - № 5. - 1971.
6. Муравицкая М.П., Слипченко Л.Л. Симметрия в лингвистических системах //Система и структура языка. К., 1981.
7. Квеселевич Д.И. К вопросу о фразеологизмах-интенсификаторах //Науч.тр. МГПИИЯ. - Вып. 71. - М., 1972.
8. Квеселевич Д.І. Про деякі суміжні з полісемією явища в англійській фразеології //Мовознавство. - № 3 - 1978.
9. Chambers Twentieth Century Dictionary. Bombay, 1977.
10. Русская разговорная речь. М., 1973.
11. Девкин В.Д. Немецкая разговорная речь: Синтаксис и лексика. М., 1979.
12. Василюк И.Н. Слова и фразеологизмы диффузной семантики (на материале английского и русского языков). - Деп. В ИНИОН АН СССР. - М., 1986.
13. Василюк І.М. Дифузія як семантична структура (на матеріалі англійської мови) //Мовознавство. - № 6. - 1990.
14. Воронцова Г.Н. Очерки по грамматике английского языка. М., 1960.
15. Ginzburg R.S., Khidekel S.S. et al. A course in modern English lexicology. М., 1979.
16. Мостовий М.І. Лексикологія англійської мови. Харків, 1993.
17. Шмелев Д.Н. Современный русский язык: Лексика. М., 1977.
18. Кунин А.В. Фразеология современного английского языка. М., 1972.
19. Квеселевич Д.И. Фразеологизмы-омонимы и омофразы //Вопросы описания лексико-семантической системы языка. М., 1971.
20. Квеселевич Д.И. Интеграция словосочетания в современном английском языке. К., 1983.
21. Белов В.Л. Омофразы в современном английском языке: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. К., 1980.
22. Дополнение к Большому англо-русскому словарю. М., 1981.
23. Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь. М., 1984.
24. Ayto J. The Longman Register of New Words. М., 1990.
25. Фразеологический словарь русского языка //Под ред. А.И.Молоткова. М., 1968.
26. Сиротинина О.Б. Современная разговорная речь и ее особенности. М., 1974.

27. Киприянов В.Ф. Нечленимые предложения в современном русском языке: Автореф. дис. ... канд. филол. наук. — М., 1968.
28. Киприянов В.Ф. Фразеологизмы-коммуникативы в современном русском языке. Владимир, 1975.
29. Дагуров Г.В. Некодифицированные высказывания в современном русском языке //Лингвистический сборник. — Вып. 9. — Проблемы лексикологии и семасиологии русского языка. М., 1977.
30. Русская разговорная речь: Фонетика. Морфология. Лексика. Жест. М., 1983.
31. Квеселевич Д.И., Сасина В.П. Русско-английский словарь междометий и релятивов. М., 1990.
32. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов. М., 1969.
33. Давыдов М.В., Смоленская С.С. Значение слова в языке и речи. М., 1985.
34. Квеселевич Д.И. Контрастивное сопоставление фразеологизации сочетаний в русской и английской биологической терминологии // Науково-технічний прогрес і проблеми термінології. К., 1980.
35. Копыленко М.М., Попова З.Д. Очерк по общей фразеологии. Воронеж, 1972.
36. Квеселевич Д.І. Класифікація атрибутів у світлі структурно-функціональної теорії інформації //Мовознавство. - № 5. — 1984.
37. Никитин М.В. Об отношении фразеологии к уровням языка, о спорных вопросах общей теории “фразеологизмов” и об уточнении понятия “фразеологизм” //Уровни языка и их взаимодействие. М., 1967.
38. Метафора в языке и тексте. М., 1988.
39. Никитин М.В. Лексическое значение слова (структура, комбинаторика). М., 1983.
40. Лещева Л.М. Лексическая полисемия в когнитивном аспекте. Минск, 1996.
41. Сидоренко К.П. О некоторых путях образования фразеологизмов терминологического происхождения //Современная русская лексикография. Л., 1979.
42. Бабкин А.М. Русская фразеология, ее развитие и источники. Л., 1970.
43. Кунин А.В. Фразеология современного английского языка. М., 1972.
44. Каплуненко В.В. Фразеология сверхсловных терминов (на материале английского языка): Автореф. дис. ... канд. филол. наук. М., 1979.
45. Гринев В.Г. Введение в терминоведение. М., 1993.
46. Борисов В.В. Аббревиация и акронимия: Военные и научно-технические сокращения в иностранных языках. М., 1972.
47. Судзиловский Г.А. Сленг — что это такое? Английская просторечная военная лексика. Англо-русский словарь военного сленга. М., 1973.

Зміст

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ОМОФРАЗІЯ В СИСТЕМІ РІВНОЙМЕННОСТІ МОВНИХ ОДИНИЦЬ	4
1.1. Рівнойменність мовних одиниць та її різновиди	4
1.2. Омофразія в сучасній англійській мові.....	8
1.2.1. Лінгвістичний статус омофразії.....	8
1.2.2. Омофразія “змінне словосполучення :: фразеологізм”.....	12
1.2.3. Омофразія одиниць номінації та релятивів (комунікативів). 17	
1.2.4. Омофразія “змінне словосполучення :: складений термін”.....	20
РОЗДІЛ 2. УТВОРЕННЯ ОМОФРАЗ В РЕЗУЛЬТАТІ ФРАЗЕОЛОГІЗАЦІЇ СЛОВОСПОЛУЧЕНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ ВІЙСЬКОВІЙ ЛЕКСИЦІ	23
2.1. Семемний склад бінарних словосполучень моделей A + N, Participle + N, N + N.	23
2.2. Шляхи фразеологізації бінарних словосполучень моделей A + N, Participle + N, N + N	24
2.2.1. Метафоризація значень.....	25
2.2.2. Метонімізація значень.....	29
2.3. Внутріслівні змістовні зв’язки в ядерних компонентах бінарних словосполучень моделей A + N, Participle + N, N + N як передумова утворення омофраз.	31
2.4. Акронімізація військових складених термінів і можливість виникнення потенційної омофразії.....	36
2.5. Стилістична класифікація військових ТС-омофраз.....	40
Висновки.....	41
Література.....	43